

Vissa samepolitiska frågor

REGERINGSKANSLIET

Jordbruksdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissut-sändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikatio-ner på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen,
(SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2009
ISBN 978-91-38-23270-5
ISSN 0284-6012

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
Författningsförslag	9
Förslag till Lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)	9
Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet	42
Ärendet och dess beredning.....	43
2 Rennäringslagstiftningens struktur	45
3 Förhållandet mellan rennäringen och andra markanvändare	49
3.1 Bakgrund	49
3.2 Överväganden och förslag	50
4 Samebyarna	59
4.1 Gällande bestämmelser	59
4.2 Samebyarnas juridiska form och förvaltning.....	61
4.3 Samebyarnas verksamhet och medlemskap i sameby	66

4.4	Avskaffande av det personliga betalningsansvaret	77
4.5	Samebys konkurs m.m.....	79
4.6	Koncessionsrenskötsel.....	82
4.7	Övergångsbestämmelser	87
5	Ett ökat inflytande för Sametinget i beslutsprocessen	91
5.1	Bakgrund.....	91
5.2	Samiskt deltagande i Sverige och i andra länder	93
5.3	Synpunkter på förhållandena i Sverige.....	98
5.4	En svensk konsultationsordning.....	100
6	Konsekvenser	107
6.1	Konsekvenser för det allmänna	107
6.2	Finansiella konsekvenser	107
6.3	Konsekvenser för enskilda.....	108
6.4	Konsekvenser för miljön	109
7	Författningskommentar	111
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En ny rennäringspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101.....	125

Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet En ny rennäringsspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101	133
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2001:101	148

Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag till ändringar i rennärlingslagstiftningen med utgångspunkt i Rennärlingspolitiska kommitténs förslag (SOU 2001:101).

Det föreslås att det införs en allmän hänsynsregel som innebär att såväl den som utövar renskötselrätt som markägare och annan markinnehavare ska visa skälig hänsyn till varandra vid markanvändningen. Vidare görs bedömningen att någon särskild skadeståndsregel inte ska införas.

Förslaget innebär vidare att samebyarna ska öppnas på så sätt att alla samer med ursprung från samebyn (jämte make och efterlevande make) ska ha rätt att antas som medlemmar. Samebyarna föreslås kunna bedriva annan verksamhet än renskötsel, så länge som denna inte står i strid med renskötseins intresse. Rätten att jaga och fiska inom samebyn ska alltjämt vara begränsad till medlem som bedriver renskötsel med egna renar. Medlemmarnas personliga ansvar för samebyns skulder ska avskaffas.

Det föreslås vidare att reglerna för samebyar så långt som möjligt ska vara desamma som för ekonomiska föreningar. Särskilda regler föreslås införas för att skydda renskötseins i händelse av samebyns konkurs.

Koncessionsrenskötsel ska alltjämt bedrivas i samebyform, varvid särskilda regler ska gälla om medlemskap i byn och om byns verksamhet.

I motsats till kommittébetänkandet föreslås inte i promemorian att samebyarna ska nybildas när den nya lagstiftningen

träder i kraft. Samebyarna får antas självmant ändra sina stadgar så att de stämmer med den nya ordningen.

Promemorian innehåller också ett förslag om en konsultationsordning mellan Sametinget och Regeringskansliet.

Författningsförslag

Förslag till Lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

Härigenom föreskrivs i fråga om rennäringslagen (1971:437)¹

dels att 37 och 61 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 38, 40, 48 och 55 §§ ska utgå,
dels att 9, 10, 12–15, 18, 25, 35–36, 41, 42, 44–49, 51, 54, 57, 60, 63, 66, 85, 86 och 97 §§ samt rubriken närmast före 58 § ska ha följande lydelse,
dels att nuvarande 11, 38, 39, 50, 55, 58, 59 och 64 §§ ska betecknas 43, 40, 64, 52, 56, 53, 55 och 62 §§,
dels att de nya 40, 43, 52, 53, 55, 56, 62 och 64 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 11, 38, 39, 50, 55, 58, 59 och 64 §§ samt närmast före 13, nya 43, 51, nya 53, 56, 57 och 59, nya 62, 63 och 64 §§ nya rubriker.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Sameby har till ändamål att
enligt denna lag för medlem-
marnas gemensamma bästa om-

En sameby har till ändamål
att för medlemmarnas bästa för-
valta renskötselrätten inom sitt

¹ Lagen omtryckt 1993:36.

besörja rensköteln inom byns betesområde.

Det åligger sameby särskilt att svara för att rensköteln drives på ekonomiskt bästa sätt och att utföra, underhålla och driva anläggningar som behövs för rensköteln.

Sameby får ej driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel.

byområde och övriga områden som samebyn nyttjar.

En sameby kan även ha andra ändamål enligt vad som framgår av stadgarna. Förvaltningen får dock inte ske i strid med renskötels intressen inom samebyn.

En samebys verksamhet får bedrivas i ett av byn helägt dotterföretag.

10 §

Sameby kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter när registrering skett enligt 39 §.

Sameby företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten eller medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringen i övrigt.

Samebyn företräder sina medlemmar i frågor som rör renskötselrätten och samebys verksamhet i övrigt.

Bestämmelser om medlemskap finns i 43–50 §§.

11§²

Medlem i sameby är

1. same som deltar i rensköteln inom byns betesområde,
2. same som har deltagit i renskötsel inom byns betesområde och haft detta som stadigvarande yrke och inte övergått till annat huvudsakligt

En sameby ska registreras. Sedan det skett kan samebyn förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan vid domstolar och andra myndigheter.

² Senaste lydelse 1993:36.

förvärvsarbete,

3. den som är make eller hemmavarande barn till medlem som avses under 1 eller 2 eller som är efterlevande make eller underårigt barn till avliden sådan medlem.

12 §³

En sameby får som medlem anta annan same än som anges i 11 §, om denne avser att med egna renar driva rensköttsel inom byns betesområde.

För samebyns förpliktelser svarar endast samebyns tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning, även om de inte har betalats.

Om sökanden vägras inträde som medlem, får Sametinget medge sökanden inträde, om det finns särskilda skäl.

Allmänna hänsynsregler

13 §

Med renskötande medlem i sameby förstås medlem som själv eller genom sitt husfolk driver rensköttsel med egna renar inom byns betesområde.

Den som utövar rensköttselrätt ska i sin markanvändning visa skälig hänsyn till markägares och annans rätt att bruka samma mark.

Renar som tillhör renskötande medlems husfolk anses i denna lag tillhöra den renskötande medlemmen.

³ Senaste lydelse 2006:802.

14 §⁴

En renskötande medlems dödsbo får under tre år från dödsfallet fortsätta den renskötsel som bedrivits av medlemmen.

Är en dödsbodeläggare under 18 år, räknas tiden från det dödsbodeläggaren fyller 18 år. Kravet i 1 § tredje stycket om medlemskap i sameby gäller inte för rätt till renskötsel som avses här.

En markägare inom renskötselområdet ska i sin markanvändning visa skälig hänsyn till den som brukar samma mark på grund av renskötselrätt.

Med markägare likställs annan innehavare av särskild rätt till marken. Om hänsyn till rensnäringens intressen vid skogsbruk finns regler i skogsvårdslagen (1979:429).

15 §⁵

Sameby får för medlemmarnas gemensamma behov använda byns betesområde för renbete.

Länsstyrelsen bestämmer det högsta antal renar som får hållas på bete inom byns betesområde. Hänsyn skall därvid tas till andra intressen.

Om det behövs för att bevara renbetet eller annars främja renskötseln, kan länsstyrelsen förordna om inskränkning i betesrätten.

Om samebyn bryter mot ett beslut enligt andra eller tredje stycket får länsstyrelsen vid vite förelägga byn att följa beslutet. Har samebyn *med stöd av 35 § första stycket* bestämt hur många renar en medlem högst får inneha, får

Länsstyrelsen bestämmer det högsta antal renar som får hållas på bete inom byns betesområde. Hänsyn *ska* därvid tas till andra intressen.

Om samebyn bryter mot ett beslut enligt andra eller tredje stycket får länsstyrelsen vid vite förelägga byn att följa beslutet. Har samebyn bestämt hur många renar en medlem högst får inneha, får ett föreläggande att minska antalet

⁴ Senaste lydelse 2006:802.

⁵ Senaste lydelse 1993:36.

ett föreläggande att minska antalet renar även riktas mot en medlem som inte följer samebyns beslut.

18 §⁶

Medlem i sameby har rätt att inom byns betesområde på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningsskog taga virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

En medlem i sameby som driver renskötsel med egna renar inom byns betesområde har rätt att där ta virke till uppförande eller ombyggnad av familjebostad, om det sker på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrningen utlagts till allmänningsskog. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

25 §⁷

En medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

En medlem i sameby som bedriver renskötsel med egna renar får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Det som sägs i första stycket gäller även då en medlem i sameby tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning eller

Detsamma gäller när en sådan medlem tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning och annat ändamål

⁶ Senaste lydelse 1992:785.

⁷ Senaste lydelse 2006:802.

annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. I *sådant* fall får dock medlemmen jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur bedrivas på sådan mark som anges i första stycket inom en annan samebys betesområde, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får en medlem i sameby inom byns betesområde fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det.

som har samband med renarnas skötsel. I *detta* fall får dock medlemmen jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får en medlem i sameby *som bedriver renskötsel med egna renar* inom byns betesområde fiska till husbehov och jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det.

Samebys förvaltning m.m.

Allmänna bestämmelser

35 §⁸

Om det behövs med hänsyn till vad som bestämts om högsta renantalet enligt 15 § andra stycket eller om det behövs för att främja renskötseln, kan sameby bestämma hur många

En sameby bildas genom att deltagarna vid ett sammanträde antar stadgar och utser styrelse. Sammanträdet ska hållas av Sametinget. Till sammanträdet ska Sametinget kalla samtliga

⁸ Senaste lydelse 1993:36.

renar medlem högst får inneha eller besluta om andra villkor för innehavet.

Sameby får undanta visst område från medlemmarnas begagnande för jakt eller fiske, om det behövs av hänsyn till jakt- eller fiskevärden eller av andra särskilda skäl.

Beslut enligt första eller andra stycket får inte ges sådant innehåll att renskötande medlems fortsatta verksamhet omöjliggörs eller väsentligt försvåras.

medlemmar i den sameby eller de samebyar som tidigare har förvaltats renskötselrätten inom byområdet.

36 §⁹

Om sameby medger det, får inom byns betesområde hållas renar som tillhör annan än renskötande medlem i byn (skötesrenar). Fråga om sådant medgivande avgöres efter samråd med länsstyrelsen.

Skötseln av skötesrenar handhas av samebyn.

Kan sameby inte bildas vid sammanträde enligt 35 § ska Sametinget hålla nytt sammanträde. Sametinget ska i ortstidning kungöra att ett sådant sammanträde ska äga rum. Kungörelsen ska ange för vilket betesområde sameby ska bildas samt vad den som inte har varit medlem i sameby som tidigare har förvaltats renskötselrätten i byområdet har att iakttas för att kallas till sammanträdet. Kungörelse ska ske senast fyra månader före sammanträdet.

Till sammanträdet ska

⁹ Senaste lydelse 1990:1490.

Sametinget kalla samtliga medlemmar i sameby som tidigare har förvaltat renskötselrätten inom betesområdet, och same som senast två månader före sammanträdet anmält att han eller hon är intresserad av medlemskap i den nya samebyn.

Stadgar

38 §

Sameby skall antaga stadgar för byn.

Stadgarna skall ange

- 1. samebyns benämning,*
- 2. den ort inom byns betesområde, där byns styrelse skall ha sitt säte,*
- 3. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter skall finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem,*
- 4. samebyns räkenskapsår,*
- 5. hur ofta ordinarie bystämma skall hållas och tiden för sådan stämma,*
- 6. hur kallelse till bystämma skall ske och andra meddelanden till medlemmarna skall tillställas dem och när föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vidtagas,*
- 7. tid för betalning av debi-*

Vid sammanträde enligt 35 och 36 §§ har varje myndig deltagare en röst. I sådana frågor som avses i 55 § andra stycket andra meningen har dock en deltagare en röst för varje ren som enligt senast gällande renlängd innehas av deltagaren.

Som sammanträdets beslut gäller den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som biträds av ordföranden. Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning.

I fråga om klander av beslut vid sammanträdet ska 7 kap. 17 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ha motsvarande tillämpning.

terad förskottslikvid,

8. tid för betalning av belopp som enligt 44 § kommer samebyn eller renskötande medlem till godo,

9 vilka fonder byn skall ha, deras ändamål och hur avsättning till dem skall ske,

10. de närmare föreskrifter om renskötelsen som behövs.

39 §¹⁰

Samebyar och deras stadgar registreras hos Sametinget.

Kostnaden för sammanträdet ska slutligt betalas av den sameby som nybildats.

Innan stadgarna registrerats är de inte giltiga.

Sametinget prövar att stadgarna tillkommit i föreskriven ordning och att de inte innehåller något som strider mot lag eller författning.

Första och andra styckena gäller även vid ändring av stadgarna.

Ekonomiska förhållanden

40 §

Kostnaderna för renskötelsen fördelas mellan de renskötande medlemmarna efter reninnehavet.

Samebyns stadgar ska ange

1. samebyns firma,
2. den ort inom samebyns område, där samebyns styrelse

¹⁰ Senaste lydelse 2006:802.

Om samebyn beslutar det, får kostnad som ej avser alla renarna fördelas mellan ägarna till de renar på vilka kostnaden belöper i förhållande till innehavet av dessa renar. Sådant beslut får ej avse kostnad som uppkommit före beslutet.

ska ha sitt säte,

3. ändamålet, utöver renskötsel, med samebyns verksamhet och verksamhetens art,

4. den insats med vilken varje medlem ska delta i samebyn, hur insatsen ska fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i samebyn med insats utöver vad han är skyldig att delta med,

5. grunderna för fördelningen av jakt och fiske inom samebyn,

6. för det fall att avgifter till samebyn ska förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas vid uttaxering,

7. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem ska utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall ska ske,

8. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska finnas, deras befogenhet, hur de ska utses och tiden för deras uppdrag,

9. inom vilken tid och hur bystämma ska sammankallas samt hur andra meddelanden ska bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,

10. vilka ärenden som ska förekomma på ordinarie stäm-
ma,

11. vilken tid samebyns
räkenskapsår ska omfatta,

12. grunderna för fördelning
av samebyns vinst, samt

13. för det fall att insats-
emission som avses i 10 kap.
2 a § lagen (1987:667) om eko-
nomiska föreningar ska före-
komma, vad som ska gälla för
dessa.

I stadgarna får föreskrivas
avvikelser från reglerna om upp-
sägning i 47 §. Vidare får före-
skrivas att ansökan om medlem-
skap i samebyn och uppsägning
enligt 47 § ska göras skriftligen
och med sökandens eller med-
lemmens bevittnade underskrift.

41 §¹¹

En renskötande medlem som lämnar renskötelsen svarar inte för kostnader som avser tiden därefter. Motsvarande gäller en ny renskötande medlem för tiden före det att medlemmen börjar driva renskötelse.

Samebyn ska anmälas för registrering enligt 10 § senast två månader efter det att beslut fattades om att bilda den. Första stycket gäller även vid ändring av stadgarna.

¹¹ Senaste lydelse 2006:802.

42 §¹²

De renskötande medlemmarna skall förskotta de medel som behövs för renskötseln.

Styrelsen utdebiterar sådana medel på grundval av debiteringslängd. Utdebiteringen görs efter vad som är skäligt med hänsyn till en medlems reninnehav och omfattningen av det arbete som medlemmen och medlemmens husfolk kan antas komma att utföra för byn under räkenskapsåret.

I debiteringslängden skall det anges vilket belopp som utdebiteras, vad som avser varje renskötande medlem och när betalning skall ske.

Vad som sägs om åtgärder före registrering i 2 kap. 4 § första och andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska gälla även för sameby.

Samebyns medlemmar m.m.

43 §¹³

Om tillgängliga medel ej förslår till betalning av klar och förfallen skuld för vilken samebyn svarar, skall styrelsen ofördröjligen utdebitera förskott enligt 42 §.

Försummar styrelsen vad som åligger den enligt första stycket, är ledamöterna solidariskt ansvariga för skulden. Är

Rätt till medlemskap i sameby har den som är

1. same som kan härleda sitt ursprung på faderns eller moderns sida till samebyn eller till sameby som tidigare förvaltats renskötselrätten inom samebyns byområde, eller

2. make till medlem enligt punkt 1 eller efterlevande make till

¹² Senaste lydelse 2006:802.

¹³ Senaste lydelse av tidigare 11 § 1993:36.

försummelsen uppenbar, skall sådan medlem.
 länsstyrelsen på borgenärens Med make jämställs den som
 yrkande förordna sysloman att varaktigt bor tillsammans med
 debitera och uttaga erforderligt medlem under äktenskapslik-
 belopp. Sysloman har rätt att av nande förhållanden.
 samebyn uppbära arvode, som
 bestämmes av länsstyrelsen.

44 §¹⁴

En samebys kostnader för En sameby kan även som
 rensköteln fördelas slutligt medlem anta same som är
 mellan de renskötande medlem- medlem i annan sameby trots att
 marna för varje räkenskapsår. kravet på ursprung i samebyn
 Vid kostnadsfördelningen be- inte är uppfyllt.
 stäms de belopp som varje ren-
 skötande medlem för räkenskapsåret skall betala till byn
 eller ta emot av byn.

Slutlig kostnadsfördelning sker på grundval av avräkning som styrelsen skall upprätta enligt 53 § tredje stycket.

Kostnaderna fördelas enligt vad som anges i 40 och 41 §§. Vid fördelningen tillgodoräknas en renskötande medlem det betalade förskottet och värdet av det arbete som medlemmen och medlemmens husfolk utfört för byn. Samebyn bestämmer i förväg värdet för dag eller timme av sådant arbete.

¹⁴ Senaste lydelse 2006:802.

45 §¹⁵

Kan förskotts- eller slutlikvid som påförts en renskötande medlem enligt 42–44 § inte tas ut hos medlemmen, fördelas bristen mellan övriga renskötande medlemmar i förhållande till deras inbördes skyldighet att svara för likviden. Bristen utdebiteras genom debiteringslängd enligt 42 §. I den mån sådan likvid senare betalas in, skall det inbetalade beloppet tillgodoräknas dem som täckt bristen i förhållande till vad de betalat.

Likvid som har debiterats och förfallit till betalning får tas ut enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran, för vilken betalningsskyldighet ålagts genom lagakraftvunnen dom, om inte annat beslutas i samband med överklagande.

Den som genom bodelning, arv eller testamente har förvärvat en medlems andel ska ansöka om inträde i samebyn inom den tid som anges i 3 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Den som genom överlåtelse har förvärvat en medlems andel ska ansöka om inträde i samebyn inom sex månader därefter.

Om den, som genom bodelning eller överlåtelse har förvärvat en medlems andel, antas som medlem, inträder denne som medlem i överlåtarens ställe.

Ansöker förvärvaren inte om inträde inom föreskriven tid, eller avslås förvärvarens ansökan, ska medlemmen därmed anses ha sagt upp sig till utträde. Förvärvaren har i sådana fall den rätt som tillkommer en avgången medlem vad gäller återbetalning av medlemsinsatser.

46 §

Sameby får ej upptaga lån som skall återbetalas senare än under nästkommande räkenskapsår, om ej amorteringsplan för lånets återbetalning har an-

Om samebyn inte antar en sökande som medlem kan frågan prövas av Sametinget på sökandens eller samebyns begäran. Sametingets beslut får överkla-

¹⁵ Senaste lydelse 2006:802.

tagits av bystämman. Lånetiden får uppgå till högst tio år eller den längre tid för vilken statlig kreditgaranti för lånet kan ha beviljats.

Beslut om upptagande av lån enligt första stycket är giltigt endast om det på bystämman biträdes av minst två tredjedelar av det på stämman av renskötande medlemmar företrädda röstetalet och av flertalet sådana medlemmar i byn.

47 §

Ersättning som tillfaller sameby enligt 28 eller 34 § eller eljest med anledning av intrång i renskötselrätten skall användas för att täcka byns utgifter under räkenskapsåret eller fonderas.

En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur samebyn.

Medlem som har beviljats medlemskap i annan sameby ska anses ha sagt upp sig till utträde.

I stadgarna får föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registermyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna om att uppsägning får göras först efter en viss tid gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Styrelse

48 §

För sameby skall finnas styrelse.

Styrelsen skall i överensstämmelse med medlemmarnas beslut, i den mån dessa ej strider mot lag eller samebyns stadgar, leda renskötseln inom byns betesområde, ombesörja de gemensamma arbeten som behövs för byn, tillse att medlemmarnas gemensamma intressen tillvaratas utan att någon medlem missgynnas, uttaga de medel som renskötande medlem är skyldig att erlægga och i övrigt handha byns angelägenheter.

Styrelsen företräder samebyn mot tredje man och för byns talan inför domstol och andra myndigheter.

I fråga om tidpunkten då avgång ur samebyn sker gäller 3 kap. 5 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

49 §¹⁶

Styrelsen består av ordförande och ytterligare en eller flera ledamöter som utses på bystämma. En styrelseledamot får inte vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

En styrelseledamot får skiljas från sitt uppdrag före utgången av den tid för vilken ledamoten blivit utsedd.

Val av styrelse eller ändring i dess sammansättning skall anmälas till Sametinget.

I fråga om samebys medlemsförteckning ska 3 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ha motsvarande tillämpning.

50 §¹⁷

Om styrelse saknas, får Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att ha hand om byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. En syssloman har rätt att av byn få arvode som bestäms av Sametinget.

I fråga om återbetalning av medlemsinsatser gäller 4 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

¹⁶ Senaste lydelse 2006:802.

¹⁷ Senaste lydelse 2006:802.

*Samebyns ledning***51 §¹⁸**

Samebyns styrelse sammanträder så ofta det behövs. Som styrelsens beslut gäller den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för. Vid lika röstetal gäller den mening som stöds av ordföranden.

En styrelseledamot får inte ta befattning med angelägenheter där ledamoten har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

För samebyns ledning gäller bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

52 §¹⁹

Styrelsen får uppdra åt en särskild arbetsledare att under styrelsens inseende leda renskötseln.

Styrelsen får uppdra åt en särskild person att företräda samebyn, om inte annat beslutats. Ett sådant uppdrag och återkallelse av det skall anmälas till Sametinget.

Saknar samebyn styrelse, kan Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att det finns en behörig styrelse förordna syssloman att ha hand om byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse.

Syssloman har rätt att av byn erhålla arvode som bestäms av Sametinget.

¹⁸ Senaste lydelse 2006:802.

¹⁹ Senaste lydelse 2006:802.

*Bystämman***53 §**

För varje räkenskapsår skall styrelsen i förvaltningsberättelse redovisa sin förvaltning. I förvaltningsberättelsen redogöres för verksamheten under räkenskapsåret och för byns ekonomiska ställning.

I berättelsen skall särskilt uppges

1. ägarna till de renar som under året hållits på byns betesområde och antalet renar för varje ägare,

2. årets utgifter för arbetskraft i renskötseln,

3. vad under året utbetalats i anledning av skador genom renar och vad i detta hänseende vid årets slut återstod att utkräva av annan sameby,

4. under året gjorda investeringar och sättet för deras finansiering,

5. samebyns övriga kostnader under året,

6. vilka belopp som under året inlutit till och utbetalats från byns fonder,

7. under året inträffade ändringar i byns upplåning,

8. storleken av de förskott

Samebymedlemmarnas rätt att besluta i samebyns angelägenheter utövas vid bystämman.

För stämman gäller i tillämpliga delar reglerna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom såvitt gäller rösträtt.

som utdebiterats enligt 42 eller 43 §,

9. samebyns övriga inkomster under året,

10. vilket belopp envar renskötande medlem påförts i bidrag till byns utgifter under året.

I berättelsen skall vidare ingå avräkning som för varje renskötande medlem utvisar det saldo för redovisningsåret som kommer samebyn eller medlemmen till godo.

54 §

Minst en månad före den första ordinarie bystämma efter räkenskapsårets utgång skall styrelsen lämna förvaltningsberättelsen till revisor. Berättelsen skall vara underskriven av styrelsens samtliga ledamöter.

Talan mot samebyn om att ett beslut av bystämman ska upphävas eller ändras får föras i de fall som anges i 7 kap. 17 § lagen om ekonomiska föreningar (1987:667).

Revision

55 §

Styrelsens förvaltning och räkenskaper skall årligen granskas av en eller flera revisorer. Revisor utses på bystämma.

Medlem, som hos styrelsen påkallar granskning av samebyns böcker, räkenskaper eller andra handlingar, har rätt att få

I fråga om rösträtt på bystämman gäller följande.

Varje myndig medlem har en röst. Om inte annat föreskrivs i stadgarna ska dock röstning ske efter renantal i frågor som avser användningen av byns betesområde för renbete, anlägg-

del av dessa på lämpligt sätt.

ningar för renskötseln, flyttning av renar, renskötselarbetet i övrigt, jakt och fiske samt inträngs- och upplåtelseersättningar. Detsamma gäller ändring av bestämmelser i stadgarna som särskilt avser sådana frågor.

Vid röstning efter renantal har en medlem en röst för varje ren som enligt gällande renlängd innehas av medlemmen. Ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet.

Revision och särskild granskning

56 §²⁰

Revisor skall avge en berättelse, som skall innehålla en redogörelse för resultatet av granskningen och ett uttalande om huruvida anmärkning framställs eller inte i fråga om räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt. Framställs anmärkning, skall anledningen till den anges i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett särskilt uttalande i frågan om ansvars-

För revision och särskild granskning gäller i tillämpliga delar reglerna i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

²⁰ Senaste lydelse 2006:802.

frihet för styrelsen.

Överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom

57 §

Revisionsberättelse skall lämnas till styrelsen senast två veckor före första ordinarie bystämman efter räkenskapsårets utgång.

För överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom gäller i tillämpliga delar reglerna i 10 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Bystämman m.m.

Dotterföretag till sameby

58 §²¹

En medlems rätt att delta i handhavandet av samebyns angelägenheter utövas på bystemman.

En medlem som inte i rätt tid fullgjort sin betalningsskyldighet enligt denna lag gentemot byn får delta i förhandlingarna men har inte rösträtt innan skyldigheten fullgjorts.

En medlem eller annan får inte, själv eller genom ombud eller som ombud för annan, delta i behandling av frågor där han eller hon har ett väsentligt

Bestämmelserna i 1 kap. 4–6 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska gälla även för sameby. Vad som i bestämmelserna sägs om moderförening ska gälla modersameby.

²¹ Senaste lydelse 2006:802.

intresse som strider mot samebyns.

*Konkurs och
företagsrekonstruktion*

59 §²²

I fråga om rösträtt och beslut på bystämma gäller, om inte annat följer av särskild bestämmelse i denna lag

1. att varje myndig medlem har en röst i frågor som rör utseende av ordförande på bystämman eller av revisor, beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen eller ändring av sådan föreskrift i stadgarna som avses i 38 § andra stycket 1–6,

2. att rösträtt i övriga frågor tillkommer endast renskötande medlem, som har en röst för varje påbörjat hundratal renar som medlemmen innehar enligt gällande renlängd, dock inte för fler renar än som samebyn bestämt för medlemmen enligt 35 §,

3. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud,

4. att ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt

Om en sameby försätts i konkurs eller beslut om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion meddelas för samebyn, ska tingsrätten underrätta registreringsmyndigheten om beslutet, vem som har utsetts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds samebyn som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

I stället för 8 kap. 2 § konkurslagen (1987:872) ska följande gälla vid samebys konkurs. Samebyns renskötsel ska fortsättas för konkursboets räkning med användning av

²² Senaste lydelse 2006:802.

mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet,

5. att den mening som fått det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut,

6. att vid lika röstetal val avgörs genom lottning och i andra frågor den mening gäller som stöds av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämmans ordförande,

7. att beslut om ändring av stadgarna inte är giltigt, om det inte stöds av minst två tredjedelar av det röstetal som företräds av renskötande medlemmar på stämman och dessutom, när det gäller föreskrift som avses i 38 § andra stycket 1–6, av mer än hälften av byns myndiga medlemmar.

anläggningar som behövs för renskötseln. En sådan anläggning får inte säljas, om Saminget inom sex månader från konkursbeslutet meddelar konkursförvaltaren att renskötseln på samebyns område kommer att fortsättas av en annan sameby, vilken är villig att inlösa anläggningen. Denna sameby får då överta anläggningen mot lösen för dess saluvärde. Om inte överenskommelse nås om saluvärdet bestäms värdet av en skiljeman enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

60 §

Bystämman öppnas av den som styrelsen utser. Därefter utses ordförande.

Ordföranden skall upprätta och till godkännande av stämman framlägga en förteckning över närvarande medlemmar och ombud med uppgift om den rösträtt som tillkommer envar av dem. Sedan förteckningen enhälligt eller efter omröstning, företagen bland de renskötande

När en konkurs har avslutats eller en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion (1996:764) har upphört, ska tingsrätten genast för registrering underrätta Saminget och vid avslutad konkurs ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten ska även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när högre rätt har upphävt ett beslut att

medlemmarna på grundval av förteckningen, blivit godkänd med eller utan ändring, gäller den som röstlängd vid stämman. Över beslut som fattas på stämman skall genom styrelsens försorg föras protokoll, som skall hållas tillgängligt för medlemmarna senast två veckor efter stämman.

försätta samebyn i konkurs eller ett beslut om företagsrekonstruktion.

Om en konkurs avslutas utan överskott är samebyn upplöst. Sametinget ska då utan dröjsmål vidta åtgärder för sammanträde enligt 35 §.

Om det finns överskott ska bystämman inom en månad från det att konkursen avslutades förordna ny styrelse, verkställande direktör och revisorer.

Skadeståndsansvaret för samebyns ledning och medlemmar m.m.

62 §²³

Byns medlemmar kallas till ordinarie bystämma av styrelsen.

Styrelsen får kalla medlemmarna till extra bystämma.

Revisor får begära att styrelsen skall kalla till extra bystämma, om revisorns granskning ger anledning till det.

Om minst en femtedel av samtliga myndiga medlemmar eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna skriftligen begär det, skall

I fråga om skyldighet för styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller sameby-medlem att ersätta skada som vållats samebyn, medlem eller tredje man och i fråga om talan om sådan ersättning tillämpas 13 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

²³ Senaste lydelse 2006:802.

styrelsen kalla till extra stämma.

Om det inte finns någon styrelse eller styrelsen underlåter att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller extra stämma, skall Sameetinget på anmälan av röstberättigad medlem eller revisor ofördröjligen utlysa stämma.

Samebyns firma

63 §

I kallelse till bystämma skall anges tid och plats för stämman och de ärenden som skall förekomma på stämman.

En samebys firma ska innehålla ordet "sameby". I firman får inte ordet "bolag" eller något annat som betecknar ett bolagsförhållande tas in på ett sådant sätt som kan leda till missförståndet att ett bolag innehar firman. Firman ska tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i samebyregistret. Registreringen av en samebys firma gäller för hela landet. I övrigt finns bestämmelser om registrering i firmalagen (1974:156).

Om samebyns firma ska registreras på två eller flera språk, ska varje lydelse anges i stadgarna.

Samebyns styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i första stycket gäller även bifirma.

Uttrycket sameby får dock inte tas in i en bifirma.

Endast sameby får i sin firma använda uttrycket sameby. I fråga om skriftliga handlingar som utfärdas för en sameby gäller 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Registrering m.m.

64 §

I fråga om skyldighet för styrelseledamot eller annan som ägt företräda samebyn eller för revisor eller medlem att ersätta skada som vållats byn, medlem eller tredje man och i fråga om talan om sådan ersättning tillämpas vad som för motsvarande fall är föreskrivet i fråga om ekonomisk förening.

Sametinget är registreringsmyndighet för en sameby.

Registreringsmyndigheten ska för registrering enligt denna lag föra ett samebyregister för hela landet.

I fråga om förfarandet hos registreringsmyndigheten och verkan av registrering gäller bestämmelserna i 15 kap. 2-5 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Om någon anmälan rörande en sameby inte har kommit in till registreringsmyndigheten under de fem senaste åren, ska registreringsmyndigheten undersöka om samebyn har upphört med sin verksamhet. Detta ska ske genom brev till den i samebyregistret registrerade

adressen samt genom kungörelse i ortstidning.

Om det två månader efter kungörandet enligt andra stycket inte framgår att verksamhet fortfarande bedrivs inom samebyn, ska registreringsmyndigheten vidta åtgärder i syfte att förvaltningen av renskötselrätten inom samebyns område återupptas.

Registreringsmyndigheten kan i samband med sådana åtgärder avföra samebyn ur registret. Samebyn är därmed upplöst. Sametinget ska utan dröjsmål vidta åtgärder enligt 60 § andra stycket.

66 §²⁴

Räkning av samebys renar skall ske årligen vid ungefär samma tidpunkt. Om sameby begär det, kan länsstyrelsen medge att räkningen får ske med större tidsmellanrum.

Länsstyrelsen kan på begäran av renskötande medlem besluta om extra renräkning, om denne gör sannolikt att resultatet av räkning enligt första stycket är oriktigt och kostnaderna för den extra ren-

Räkning av samebys renar ska ske årligen vid ungefär samma tidpunkt. Om sameby begär det, kan länsstyrelsen medge att räkningen får ske med större tidsmellanrum.

Länsstyrelsen kan på begäran av en medlem som driver renskötsel med egna renar besluta om extra renräkning, om denne gör sannolikt att resultatet av räkning enligt första stycket är oriktigt och

²⁴ Senaste lydelse 1993:36.

räkningen inte är oskäligen i förhållande till den betydelse det kan ha för medlemmen att rättelse kommer till stånd. kostnaderna för den extra räkningen inte är oskäligen i förhållande till den betydelse det kan ha för medlemmen att rättelse kommer till stånd.

Länsstyrelsen får vid vite förelägga sameby att genomföra sådan räkning av byns renar som avses i första eller andra stycket.

85 §²⁵

Den som är same kan få tillstånd (koncession) att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året.

Koncession innefattar rätt för koncessionshavaren att driva renskötseln även med skötesrenar som tillhör

1. den som äger eller brukar en jordbruksfastighet, som helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om ägaren eller brukaren är bosatt på fastigheten eller inom området,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om denne är bosatt inom *den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas* och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven tidigare

1. den som äger eller brukar en jordbruksfastighet, som helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om ägaren eller brukaren är bosatt på fastigheten eller inom *Norrbottens län*,

2. den som tidigare haft koncession inom området, om denne är bosatt inom *Norrbottens län* och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven tidigare

²⁵ Senaste lydelse 2006:802.

koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om *den efterlevande* är bosatt inom *den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas*.

koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om *maken eller barnet* är bosatt inom *Norrbottnens län*.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

86 §²⁶

För renskötseln inom koncessionsområde *skall det finnas sameby. Medlem i sådan sameby är koncessionshavare, dennes make och hemmavarande barn, annan same som biträder koncessionshavare i renskötseln och som inte har annat huvudsakligt förvärvsarbete samt ägare av skötesrenar inom koncessionsområdet.*

För renskötseln inom ett koncessionsområde *ska det finnas en sameby. I stället för vad som sägs i 43 och 44 § ska medlemmar i en sådan sameby vara koncessionshavaren, dennes make och hemmavarande barn, annan same som biträder koncessionshavaren i renskötseln och som inte har annat huvudsakligt förvärvsarbete samt ägare av skötesrenar inom koncessionsområdet.*

Bestämmelserna om samebyar och deras förvaltning *gäller i tillämpliga delar i fråga om sameby för koncessionsrenskötsel med följande avvikelser:*

I övrigt gäller bestämmelserna om samebyar och deras förvaltning i tillämpliga delar ifråga om samebyar för koncessionsrenskötsel med följande avvikelser:

1. En ägare av skötesrenar anses som renskötande medlem.

1. Bestämmelsen i 9 § andra stycket tillämpas inte.

²⁶ Senaste lydelse 2006:802.

2. Varje koncessionshavare har i frågor som avses i 59 § 2 en röst för varje påbörjat tjugotal renar som koncessionshavaren innehar enligt gällande renlängd. Antalet röster får dock inte beräknas efter fler renar än det antal som länsstyrelsen bestämt enligt 88 § första stycket

3. För ägare av skötesrenar är rösträtten begränsad till en röst, oavsett antalet skötesrenar som skötesrenägaren innehar.

4. Koncessionshavaren eller, om det finns flera, minst en av dem skall vara ledamot av styrelsen. Koncessionshavare leder renskötseln inom byn och anställer den arbetskraft som kan behövas för renskötseln.

2. Kallelse vid bildande av en sameby ska ske till dem som enligt första stycket kan vara medlemmar i samebyn.

3. I stället för reglerna om rösträtt efter renantal i 38 § första stycket och 55 § andra stycket ska följande gälla. Koncessionshavaren har i frågor som avses i 55 § andra stycket en röst för varje påbörjat tjugotal renar som enligt gällande renlängd innehas av denne, dock inte för flera renar än som länsstyrelsen enligt 88 § första stycket 3 bestämt. För ägare av skötesrenar är rösträtten begränsad till en röst, oavsett antalet skötesrenar som ägaren innehar.

4. I fråga om samebyns ledning ska, utöver bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, gälla följande. Koncessionshavaren eller, om det finns flera, minst en av dem ska vara ledamot av styrelsen. Koncessionshavaren leder renskötseln inom byn och anställer den arbetskraft som kan behövas för renskötseln.

97 §²⁷

Ett beslut som fattats av bystämman, av styrelsen enligt 42 § eller av syssloman enligt 43 eller 72 § får överklagas av den som är medlem i samebyn.

En sysslomans beslut enligt 43 eller 72 § överklagas hos länsstyrelsen. Bystämmans eller styrelsens beslut enligt 42 § överklagas hos Sametinget.

Överklagandet skall ha kommit in till överinstansen inom två månader från beslutets dag. I fråga om överklagande av styrelsens eller sysslomans beslut räknas dock tiden från den dag då medlemmen fick del av beslutet.

Beslut som innebär att bystämmans beslut ändras eller upphävs gäller även för en medlem som inte överklagat beslutet.

I fråga om talan mot sysslomans beslut enligt 52 eller 72 § tillämpas reglerna om klander-talan mot föreningsbeslut enligt 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. En sameby ska senast ett år efter lagens ikraftträdande anta stadgar som överensstämmer med den nya lagen och anmäla för registrering till Sametinget. Har inte sådan anmälan skett inom denna tid får Sametinget vid vite förelägga samebyn att vidta rättelse.

²⁷ Senaste lydelse 2006:802.

3. Reglerna om medlemmars betalningsansvar i tidigare 40–45 §§ ska tillämpas till och med utgången av det första räkenskapsår som börjar efter lagens ikraftträdande.

**Förslag till
förordning om ändring i förordningen (1996:1515)
med instruktion för Regeringskansliet**

Härmed föreskrivs att det i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet ska införas en ny paragraf, 16 a §, av följande lydelse.

16 a §

Vid beredning av sådana ärenden om lagar eller förordningar som särskilt berör samiska förhållanden och kan anses vara av vikt för rennäringen, den samiska kulturen eller för samiska intressen i övrigt ska konsultationer ske med Sametinget enligt vad som närmare anges i en arbetsordning. Detta gäller dock inte om konsultationen skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärd olägenhet skulle uppkomma. Konsultation behöver inte heller ske i frågor som avses i 9 kap. regeringsformen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslöt den 11 september 1997 att en kommitté skulle tillkallas med uppgift att kartlägga och redovisa de stödformer som kommer rennäringen, samerna, samisk kultur och same-skolorna till del samt att göra en översyn av rennärlagen (1971:437) och rennärlförordningen (1993:384). Utifrån kartläggningen och översynen skulle kommittén bl.a. föreslå hur renskötelsen bör organiseras i framtiden samt utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter. Utredningen, som antog namnet Rennärlingspolitiska kommittén, överlämnade i november 2001 betänkandet En ny rennärlingspolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare (SOU 2001:101). En sammanfattning av betänkandets förslag i aktuella delar finns i *bilaga 1* och författningsförslagen i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats, och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2001/3895).

I proposition 2005/06:86 om ett ökat samiskt inflytande behandlades de delar av Rennärlingspolitiska kommitténs betänkande som avser den statliga rennärlsadministrationen samt ett förslag av Länsstyrelsen i Norrbottens län om ändring i rennärlslagen beträffande koncessionsrenskötsel.

Regeringen uttalade i propositionen att man avsåg att i ett annat sammanhang återkomma till de av Rennärlingspolitiska kommitténs förslag som avser rennärlngens förhållande till andra markanvändare, koncessionsrenskötelsen, samebyns juridiska

form, medlemskap i sameby och samebyns uppgifter. Dessa förslag behandlas i denna promemoria.

I promemorian behandlas också ett förslag om en konsultationsordning mellan Sametinget och Regeringskansliet.

2 Rennäringslagstiftningens struktur

Promemorians bedömning: De bestämmelser som reglerar rennäringen, renskötselrätten och därmed sammanhängande frågor bör även fortsättningsvis finnas i rennäringslagen. Rennäringslagens straffbestämmelser bör för närvarande inte ändras.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: De bestämmelser som i dag finns i rennäringslagen föreslås delas upp på två lagar, en lag om renskötselrätt och en lag om bedrivande av rennärning. Flera av rennäringslagens straffbestämmelser överförs inte till de nya lagarna.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser avstyrker en uppdelning av bestämmelserna på två lagar. *Sveriges Lantbruksuniversitet, Skogsstyrelsen, Sametinget, Bjurholms kommun och Umeåregionen, Nordmalings, Skellefteå och Lycksele kommuner, Renägarförbundet* samt *Svenska Samernas Riksförbund* tillstyrker förslaget. *Renägarförbundet* har dock synpunkter på vilka bestämmelser som bör anges i respektive lag. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att den föreslagna lagen om renskötselrätt bör föras in som ett kapitel i jordbalken. Ingen remissinstans yttrar sig särskilt om förslaget att vissa straffbestämmelser ska upphävas.

Skälen för promemorians bedömning: Rennäringen, renskötselrätten och därmed sammanhängande frågor regleras i dag i rennäringslagen. Lagen består av 104 paragrafer och innehåller bestämmelser av såväl offentlighetsrättslig som civilrättslig karaktär. Enligt kommitténs förslag ska bestämmelser som särskilt berör rennäringen i framtiden regleras i två lagar, av vilka den ena skulle reglera renskötselrätten och den andra bedrivandet av rennärning. Enligt kommittén skulle en sådan uppdelning leda till en tydligare distinktion mellan offentlighetsrättsliga och civilrättsliga regler och till en ökad klarhet och tillgänglighet.

Rennäringslagen i dess nuvarande form kan förefalla svåröverskådlig. Detta kan dock till stor del tillskrivas föremålet för regleringen, eftersom rennäringen av naturliga skäl spänner över ett vitt fält av frågor. Enligt vissa remissinstanser skulle en uppdelning på två olika lagar, tvärt emot syftet med förslaget, riskera att ytterligare försämra överskådligheten i regelverket, såväl för allmänheten och för rennäringsutövarna som för de myndigheter som ska tillämpa lagstiftningen. Värdet i att dela upp regleringen på det föreslagna sättet är inte så stort att förslaget bör genomföras. Som ett antal remissinstanser påpekar är det dessutom svårt att skilja mellan de offentlighetsrättsliga och de civilrättsliga aspekterna av rennäringsfrågorna.

I 94 och 95 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vissa av lagens bestämmelser kan dömas till böter. Straff ska dock inte dömas ut enligt rennäringslagen om gärningen är straffbar enligt brottsbalken. Kommittén föreslår att bestämmelserna i 94 § 5–8 och 95 § inte ska föras över till de nya lagarna. De straffbara förfaranden som avses rör avvikelser från vad som föreskrivs i bestämmelserna om renmärken och bestämmelserna om när det är tillåtet att ta virke, bränsle samt fälla lavbevuxna träd. Skälet för kommitténs förslag är att dessa förfaranden antingen är straffbara enligt brottsbalken eller av så försumbar karaktär att det inte finns anledning att belägga dem med straff.

Kommittén har inte närmare belyst i vilken omfattning dessa straffbestämmelser tillämpats eller i vilken omfattning motsvarande förfaranden bedömts enligt brottsbalken. Mot denna bakgrund och då förslaget till uppdelning av rennäringslagen inte genomförs finns det för närvarande inte skäl att genomföra förslaget.

3 Förhållandet mellan rennäringen och andra markanvändare

3.1 Bakgrund

Markägare, samebyar och andra som brukar marken inom renskötselområdet grundar sitt bruk på olika rättigheter till marken. Samebyns medlemmar grundar sin användning av mark för renskötsel, jakt och fiske på renskötselrätten. Markägare grundar sin användning av mark på äganderätten. Andra markanvändare inom renskötselområdet grundar sin rätt till bruk av marken på andra rättigheter, såsom arrende, hyra och servitut.

Såväl äganderätten som renskötselrätten och andra särskilda rättigheter till fast egendom skyddas enligt 2 kap. 18 § regeringsformen mot att det allmänna tvingar rättighetshavaren att avstå från sin rätt till marken eller inskränker användningen av marken, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen (det s.k. egendomsskyddet). Sker inskränkningar på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten är den enskilde enligt regeringsformen tillförsäkrad ersättning enligt grunder som ska bestämmas i lag.

Förhållandet mellan å ena sidan renskötselrätten och å den andra äganderätten och annan rätt till marken i renskötselområdet regleras i dag särskilt i 30 och 65 §§ rennäringslagen. Sådana bestämmelser finns även i 20–21 och 31 §§ skogsvårdslagen (1979:429). Vid en prövning enligt miljöbalken ska vidare enligt 3 kap. 5 § miljöbalken i allmänhet mark och vattenområden som har betydelse för rennärigen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringarnas bedrivande. Områden som pekats ut som varande av riksintresse för rennärigen ska vidare skyddas mot sådana åtgärder. Bestämmelser om skydd av områden finns dessutom i 7 kap. miljöbalken.

3.2 Överväganden och förslag

Promemorians förslag: Den som utövar renskötselrätt ska i sin markanvändning visa skälig hänsyn till markägares eller annans rätt att bruka samma mark.

Markägare och annan markinnehavare ska i sin markanvändning visa skälig hänsyn till den som brukar samma mark på grund av renskötselrätt.

Någon särskild skadeståndsregel införs inte.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: En allmän hänsynsregel införs av innebörd att alla som brukar marken inom renskötselområdet ska visa hänsyn till varandras rätt att bruka marken och såvitt möjligt undvika att hindra varandras markanvändning. Dessutom föreslås en regel i skogsvårdslagen om särskild hänsyn vid skogsbruk och en regel om särskild hänsyn vid bedrivande av rennäring. Den som brister i hänsyn enligt dessa bestämmelser ska ersätta uppkommen person- och sakskada.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser avstyrker kommitténs förslag om en allmän hänsynsregel, men tillstyrker att en

hänsynsregel i annan form införs. *Hovrätten för Nedre Norrland* anför att den föreslagna hänsynsregeln är otydlig och leder till oförutsägbarhet samt att det saknas en diskussion i betänkandet om vilka skador som skulle kunna bli ersättningsgilla vid brott mot hänsynsregeln. Bl.a. *Statens fastighetsverk* och *Sveaskog AB* avstyrker den föreslagna hänsynsregeln och menar att förslaget innebär att rättsläget ändras på så sätt att varje åtgärd som hindrar renskötseln blir förbjuden om inte markägaren kan bevisa att det inte var möjligt att undvika åtgärden. Enligt *Statens fastighetsverk* kan det ifrågasättas om förslaget inskränker markägarens rätt på ett sätt som strider mot 2 kap. 18 § regeringsformen. Liknande synpunkter framförs av *Särna-Idre Besparings-skog* och *Särna-Idre Jordägande socknemän*. Bl.a. *Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund* påtalar att övriga näringars möjligheter att nyttja områdena om samernas markanvändning ska prioriteras inte utretts. Några kommuner, däribland *Bodens* och *Luleå kommuner*, menar att rennäringens intressen inte bör överordnas andra allmänna intressen. *Jokkmokks kommun* menar att ett antal åtgärder måste genomföras innan en allmän hänsynsregel införs, bl.a. en kartläggning av de områden som är av synnerlig betydelse för samebyarnas renskötsel och konsekvensanalyser av bestämmelsens betydelse för olika markanvändares verksamhet. *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)*, liksom flera kommuner, föreslår att hänsynsregeln utformas som en portalbestämmelse, enligt vilken markägare och utövare av renskötselrätt ska visa varandra hänsyn och som hänvisar till aktuella bestämmelser i skogsvårdslagen och rennäringslagen. Det kan enligt *LRF* övervägas om värderingsordet ”skälig” bör anges. Även *Justitiekanslern (JK)*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Skogsägarnas Inlandsråd* tillstyrker att en hänsynsregel av portalkaraktär införs. *Statens jordbruksverk* tillstyrker att en generell och ömsesidig hänsynsregel införs, men anser att det bör övervägas att avgränsa regeln till en bestämmelse av portalkaraktär. *Skogsvårdsstyrelserna Mellannorrland* och *Västerbotten* tillstyrker att en regel om ömsesidig hänsyn införs. *Skogsvårdsstyrelsen Dalarna-Gävleborg* anser att Gränsdragningskommis-

sionens arbete borde ha avvaktas innan förslagen om förhållandet till andra markägare lades fram. Skogsvårdsstyrelsen ställer sig dock bakom förslaget om en generell och ömsesidig hänsynsregel.

Förslaget om en särskild *skadeståndsregel* har utsatts för kritik. En skadeståndsregel är enligt *LRF* obehövlig. *Justitiekanslern* avstyrker förslaget att införa en skadeståndsbestämmelse som i huvudsak motsvarar vad som anges i 2 kap. 1 § skadeståndslagen, särskilt som kommittén inte övervägt vilket förhållande bestämmelsen skulle få till bestämmelsen i skadeståndslagen. *Skogsstyrelsen* anser att en skadeståndsregel inte behövs. *Sametinget* anser att en skadeståndsregel ska omfatta även rätt till ersättning för ren förmögenhetsskada. *Svenska Samernas Riksförbund (SSR)* anför att den föreslagna skadeståndsregeln inte kommer att få samma tillämpning på renägare och markägare, eftersom skador som drabbar renägare oftast är ren förmögenhetsskada, till skillnad från skador som drabbar markägare, vilka oftast utgör sakskada. Också *Renägareförbundet* har synpunkter på skadeståndsbestämmelsens utformning.

Skälen för promemorians förslag

Gällande rätt

De renskötande samerna skyddas mot allvarigare intrång genom en bestämmelse i 30 § rennäringslagen om att den som inom åretruntmarkerna äger eller brukar mark där renskötsel bedrivs inte vid användningen av marken får vidta åtgärder som medför avsevärd olägenhet för renskötseln i annan mån än som följer av förordnande om upphävande av renskötselrätten enligt 26 §. Marken får dock användas i enlighet med en detaljplan eller för företag vars tillåtlighet ska prövas i särskild ordning. Markanvändning som medför mindre olägenhet än nu har sagts är alltså tillåten, liksom förfogande över vinterbetesmark. Den renägare som lider skada på grund av markanvändningen kan då,

enligt förarbetena till rennäringslagen, väcka talan om ersättning. Det har lämnats till domstolarna att avgöra i vilken utsträckning sådana förfoganden kan medföra skyldighet att ersätta skador (prop. 1971:51 s. 136 och prop. 1992/93:32 s. 98 och 107 f). Vad angår samernas markanvändning, föreskrivs i 65 § att hänsyn ska tas till andras intressen vid renskötelsns utövande, att renarna såvitt möjligt ska hindras från att komma utanför samebyns betesområde eller att annars vålla skada eller olägenhet och att vissa försiktighetsåtgärder ska vidtas vid flyttning (se närmare 2 och 3 st.). 65 a § innehåller regler om att rennäringslagen ska bedrivas med hänsyn till naturvårdens intressen. I 90 § föreskrivs skadeståndsskyldighet för sameby vars renar orsakat skada – i vissa fall ett strikt ansvar.

Utöver vad nu sagts innehåller rennäringslagen varken några regler om hänsyn från vare sig samebyarnas eller markägarnas sida eller om skadeståndsskyldighet mellan dessa parter. Vad särskilt angår skogsbruket, förekommer mera preciserade regler om hänsyn till renskötelsen i 31 § skogsvårdslagen. Där föreskrivs att i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädsamlingar och skogsbilvägars sträckning ska den anpassning ske som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringslagen. Vid planläggning och genomförande av åtgärderna ska eftersträvas att berörd sameby har årlig tillgång till sammanhängande betesområden och till vegetation som behövs inom områdena för samling, flyttning och rastning av renarna. Det kan vidare nämnas att en särskild regel i 20 § samma lag föreskriver att före avverkning inom åretruntmarkerna ska samebyn beredas tillfälle till samråd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Allmän hänsynsregel

Vad till en början gäller hänsynsreglerna i renskötellagstiftningen kan det knappast bestridas att rennäringslagens nuvarande regler om förhållandet mellan å ena sidan renskötande

samer, å andra sidan markägare och andra brukare av marken är ofullständiga och oklara. Att lagen saknar en allmän regel om ömsesidig hänsyn vid användningen av samma mark utgör sålunda en brist. Man kan här jämföra med bestämmelsen i 3 kap. 1 § jordabalken om hänsyn i grannelagsförhållanden, som har vissa likheter med situationen på renbetesmarkerna. När det gäller ägarens åtgärder med marken finns bara regeln i 30 §, som enligt ordalagen tillåter vilka förfoganden som helst bara de inte medför avsevärd skada för motparten. Det har i förarbetena lämnats till domstolarna att avgöra i vilken utsträckning sådana förfoganden kan medföra skyldighet att ersätta renägare för uppkommen skada även när skadan inte är avsevärd (se prop. 1992/93:32 s. 98 och 107 f). Bestämmelsen i 30 § berör inte alls vinterbetesmarkerna. Reglerna om renskötsel i 65 och 65 a §§ är allmänt hållna och betonar inte förhållandet till andra brukare.

Mot denna bakgrund är det naturligt att kommittén föreslagit nya regler om ömsesidig hänsyn mellan markens brukare och om ömsesidig skadeståndsskyldighet vid överträdelser. Det är angeläget att lagen ger bättre besked om dessa frågor än för närvarande. Ett krav på hänsyn i denna relation får anses stämma med allmänna rättsgrundsatser: när flera brukar samma egendom bör rimligen båda parter anpassa sitt handlande så att inte den andra i onödan tillfogas skada och olägenhet. Eftersom det normalt saknas avtal mellan markägaren och samebyarna om bruket av marken, blir det lagstiftarens sak att reglera deras mellanhavanden så att konflikter förebyggs. Liksom i grannelagsförhållanden framstår hänsynsregler som en naturlig lösning, eventuellt i förening med bestämmelser om samråd.

Förslaget har dock mött kritik vid remissbehandlingen, varvid man bl.a. framhållit dels att det är otydligt, dels att det genom sin formulering skulle innebära att varje åtgärd som hindrar andra partens markanvändning skulle vara förbjuden. Detta har föranlett särskilda invändningar från markägarhåll. Som framhållits vid remissbehandlingen är utformningen av de av kommittén föreslagna bestämmelserna inte helt tillfredsställande. Vad beträffar den allmänna hänsynsregeln är det tydligt att

formuleringen att man ”såvitt möjligt ska undvika” att hindra andra brukares markanvändning kan leda till missförstånd. Tanken bakom kommitténs förslag har varit att hinder som orsakas andra i deras markanvändning ska bli så små som möjligt. Hänsyn behöver dock inte visas i sådan omfattning att den egna markanvändningen inte kan fortgå på ett rimligt vis. Man kan visserligen begära att båda parter vid sin näringsutövning och vid annan markanvändning väljer det handlingsalternativ som framstår som minst skadligt för motparten, men det kan rimligen inte krävas sådana åtgärder som skulle medföra betydande avbräck för den egna verksamheten. Markägaren måste kunna driva ett rationellt jord- eller skogsbruk och samebyarna en rationell renskötsel. Det är inte fråga om oförenliga mål, erfarenheterna visar att det samtidiga bruket av marken kan fungera väl med god vilja hos parterna. Reglerna bör främja överenskommelser mellan parterna om sättet att bruka marken.

Med tanke på detta är det lämpligare att bestämmelsen i stället slår fast en allmän princip om skälig hänsyn på liknande sätt som gäller för grannförhållanden i 3 kap. 1 § jordabalken. Det kan visserligen sägas att en sådan regel är allmänt hållen och därför kan leda till viss rättsosäkerhet. Emellertid har jordabalkens motsvarande bestämmelse inte visat sig medföra några nämnvärda problem, trots att man naturligtvis ibland kan tveka om vilken hänsyn som är skälig. Den föreslagna regeln får vidare kompletteras med de mera detaljerade bestämmelser om markens användning som förekommer i rennäringslagen i övrigt och i skogsvårdslagstiftningen.

Hänsynsregeln bör bli tillämplig också i det fall som behandlas i 30 § rennäringslagen. Det ska vara tillåtet för markägare, arrendatorer och andra brukare att förfoga över marken även inom åretruntmarkerna i den mån man tar skälig hänsyn till renskötseln, varvid denna inte får orsakas avsevärd olägenhet. Skadestånd bör liksom nu utgå vid förfoganden som avses i 30 §. Hänsynsregeln bör gälla också åtgärder av markägaren eller samebyn då inte 30 § är tillämplig – alltså inom vinterbeteslanden.

Skogsvårdslagens hänsynsregel m.m.

Vad särskilt angår skogsbruket, föreslår kommittén en delvis ny lydelse av 31 § skogsvårdslagen, som skulle innebära följande. Hänsyn ska tas till rennäringens intressen i ett antal uppräknade avseenden, utöver dem som nu nämns också när det gäller kvarlämnande av träd, markberedning, gödning och dikning. Dessutom ska eftersträvas att samebyarnas tillgång till marklavbete och trädlavbete väsentligen bibehålls och samling och flyttning av renar inte onödigt förhindras. Slutligen föreslås ett tillägg att den hänsyn som ska visas till rennäringens intressen aldrig kan vara så ingripande att pågående markanvändning för skogsbruk avsevärt försvåras. Förslaget bygger bl.a. på synpunkten att hänsynsregeln så långt möjligt ska utformas på motsvarande sätt som skogsvårdslagens regler om hänsyn till natur- och kulturmiljövårdens intressen och att skyddet för vinterbetesmarken görs tydligare genom att tillgången till lavbete betonas. Beträffande samråd föreslår kommittén att skyldigheten att samråda före avverkning m.m. ska bli obligatorisk inom hela renskötselområdet.

Det är naturligt att – som kommittén föreslagit – kraven på hänsyn närmare preciseras i skogsvårdslagen, där de får särskild betydelse. Kommitténs förslag innebär, förutom den nämnda ändringen i 31 § skogsvårdslagen, vissa andra ändringar i denna lag, bl.a. rörande samråd före avverkning. En översyn av gränserna för svårföryngrad skog, fjällnära skog och skyddsskog har emellertid skett genom en särskild utredning, som nyligen avgett betänkandet *Skog utan gräns?* (SOU 2009:30). Utredningen, som delvis berör frågor av direkt betydelse för skyddet för rennärigen, remissbehandlas för närvarande. Det finns därför inte anledning att nu ta ställning till utformningen av hänsynskravet i skogslagstiftningen. Här lämnas därför inte något förslag om nya regler i skogsvårdslagen.

Skadeståndsregel

Rennäringslagstiftningen regler om ansvar för markägaren vid åtgärder som skadar renskötelsen. Skadeståndsskyldighet för samebyarna behandlas visserligen i 90 §, men den avser bara vissa markskador. Ersättning för andra skador regleras inte.

Kommitténs förslag till skadeståndsregel har mött kritik bl.a. för oklarhet. Bl.a. från samehåll har dessutom inväntats att regeln inte omfattar det praktiska fallet då motparten tillfogas ren förmögenhetsskada – alltså ekonomiska förluster utan samband med fysiska skador.

När det gäller frågan om i vilken utsträckning bristande hänsyn i samband med markanvändningen kan ge upphov till skadeståndsskyldighet, är att märka att jordabalkens hänsynsregel (3 kap. 1 § jordabalken) inte är uttryckligen skadeståndssanktionerad. Det anses ändå möjligt för grannen att i någon utsträckning kräva skadestånd vid skador som vållas genom bristande hänsyn. (Jfr härom Bengtsson i Festskrift till Ulf K. Nordenson, 1999, s. 21 ff. med hänvisningar). Av motiven till rennäringslagen framgår som nämnts ovan att intrång i renskötserätten ansetts kunna medföra en skyldighet att ersätta renägarna för skada, men att det inte har varit möjligt att i lagstiftningen avgränsa de fall då det bör finnas en ersättningskyldighet (prop. 1992/93:32 s. 98 och 107 f).

Av motsvarande skäl bör inte heller någon särskild skadeståndsregel uppställas för de fall de föreslagna hänsynsreglerna överträds. På samma sätt som enligt 3 kap. 1 § jordabalken och enligt vad som framgår av förarbetena till rennäringslagen får den närmare avgränsningen av skadeståndsansvaret i stället göras genom rättstillämpningen.

4 Samebyarna

4.1 Gällande bestämmelser

Samebyns nuvarande organisation infördes genom rennäringslagen år 1971. För att stärka byarnas ställning i förhållande till sina medlemmar och utåt skulle det skapas en ny typ av juridisk person, i huvudsak uppbyggd enligt de principer som gällde för ekonomisk förening. I stort sett rådde enighet om flertalet av de särskilda regler som föreslogs för samebyarnas del. Samebyarna anses bildade genom rennäringslagen. Denna saknar därför bestämmelser om bildande av sameby. Lagen saknar även bestämmelser om upplösning av sameby.

En sameby har till uppgift att för medlemmarnas gemensamma bästa sköta renskötseln inom byns betesområde, särskilt att svara för att renskötseln drivs på ekonomiskt bästa sätt och att utföra, underhålla och driva anläggningar som behövs för renskötseln. Samebyn får enligt 9 § rennäringslagen inte driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Enligt 10 § utgör sameby en juridisk person och företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten och medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringen i övrigt. Bymedlem är den som deltar eller har deltagit i renskötsel inom byn samt vissa närstående, se närmare 11 § och om renskötande medlem 13 §. Sameby kan enligt 12 § som medlem anta också annan same, om denne avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde. Vägras medlemskap kan det enligt samma bestämmelse beviljas

av länsstyrelsen vid särskilda skäl. Av 31 § första stycket framgår att en sameby inte får upplåta rättigheter som ingår i renskötselrätten. I andra stycket samma paragraf finns dock ett undantag från den regeln, vilket innebär att byn får åt tidigare medlem upplåta rätt att utan avgift jaga och fiska till husbehov på byns område.

Rennäringslagen innehåller vidare i ett annat avsnitt en rad bestämmelser om samebyns förvaltning m.m. Ett mönster har varit lagstiftningen om ekonomiska föreningar, men bestämmelserna har förenklats i olika avseenden och anpassats efter de speciella förhållanden som gäller för rennäringslagen. Bl.a. kan nämnas dessa bestämmelser: Behövs det i renskötelsens intresse får samebyn enligt 35 § bestämma om högsta renantal och andra villkor för renskötelsen. Byn får också undanta visst område för medlemmarnas begagnande för jakt och fiske vid särskilda skäl. Sådana beslut får dock inte omöjliggöra eller väsentligt försvåra renskötande medlems fortsatta verksamhet. Om sameby medger det får enligt 36 § inom byns betesområde hållas s.k. skötesrenar tillhöriga andra än bymedlem. Sameby ska anta stadgar rörande vissa frågor, närmare angivna i 38 §. Sameby och dess stadgar registreras enligt 39 § hos länsstyrelsen, som prövar stadgarnas innehåll. Enligt 40 § fördelas kostnaderna för renskötelsen mellan de renskötande medlemmarna efter renantalet, eventuellt efter innehavet av berörda renar. Medlemmen svarar enligt 41 § bara för kostnader belöpande på tid då han bedriver renskötsel. Renskötande medlemmar ska enligt 42 § förskotta medel som behövs för renskötelsen, vilka sedan samebyns styrelse utdebiterar efter vad som är skäligt med hänsyn till varje medlems reninnehav och väntade arbete under räkenskapsåret. Förslår inte tillgängliga medel att betala klar och förfallen skuld som samebyn svarar för ska styrelsen omedelbart utdebitera förskott. Försummas det blir medlemmarna solidariskt ansvariga för skulden, och syssloman kan eventuellt förordnas att sköta utdebiteringen, se 43 §. Samebyns kostnader för renskötelsen fördelas enligt 44 § slutligt mellan renskötande medlemmar för varje räkenskapsår efter förut angivna principer, varvid avräkning sker

beträffande varje medlem för förskott och värdet av utfört arbete. Kan förskotts- och slutlikvid som påförts renskötande medlem inte tas ut hos denne fördelas bristen enligt 45 § mellan övriga renskötande medlemmar i förhållande till deras inbördes skyldighet att svara för likviden. Debiterad och förfallen likvid får i princip uttas som fordran enligt lagakraftägande dom. Samebyns rätt att uppta lån är begränsad, se närmare 46 §.

För samebyn ska finnas en styrelse enligt vad som föreskrivs i 48–54 §§. Revision ska ske enligt regler i 55–57 §.

Medlems rätt att delta i samebyns angelägenheter utövas enligt 58 § på bystämma, varvid dock den som underlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet mot byn saknar rösträtt. Vissa jävsregler finns. I fråga om rösträtten gäller som huvudregel att varje myndig medlem har rösträtt beträffande bl.a. utseende av ordförande på bystämma och revisor, beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen och ändring i vissa stadgeregler. I övriga frågor har endast renskötande medlem rösträtt med en röst för varje påbörjat hundratal renar som han med samebyns tillstånd innehar, dock med högst en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet, se närmare 59 §. Ytterligare regler om bystämma finns i 60–64 §§.

4.2 Samebyarnas juridiska form och förvaltning

Promemorians förslag: Reglerna för samebyar ska så långt möjligt vara desamma som för ekonomiska föreningar. Det innebär att bestämmelserna i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar om koncernbildning, klander av beslut av föreningsstämma, vissa åtgärder före registrering, stadgeändringar, återbetalning av medlemsinsatser, föreningens ledning, förfarandet vid föreningsstämma, revision m.m., överskottsutdelning, skadestånd och registrering ska gälla även för samebyar. Verksamheten i samebyn ska få bedrivas i ett helägt

dotterföretag. Sameby ska bildas vid sammanträde inför Sametinget.
--

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer i stort med promemorians förslag.

Remissinstanserna: Ett stort antal av remissinstanserna är negativa till förslagen i olika avseenden eller anser att förslagen och deras konsekvenser bör analyseras ytterligare innan de läggs till grund för lagstiftning. *Länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Svenska Samernas Riksförbund*, anser dock att lagen om ekonomiska föreningar bör gälla för samebyarna. Även *Statens jordbruksverk* och *Renägarförbundet* stöder förslagen om att samebyn så långt det är möjligt ska tillämpa samma regler som gäller för ekonomiska föreningar.

Skälen för promemorians förslag

Kommittéförslaget rörande samebyns juridiska form och förvaltning bygger i stora drag på följande resonemang. Även om en allmän riktlinje bör vara att samerna i så stor utsträckning som möjligt själva ska få bestämma om sina angelägenheter bör lagen för en ändamålsenlig förvaltning av renskötselrätten kräva en organisation. Samebyarna har en särskild kulturell och social betydelse i det samiska samhället, vilket motiverar speciella regler för dess förvaltning. Ett offentlighetsrättsligt inslag innebär att de berörda samerna måste bilda organisationer, dvs. samebyarna, för att nyttja denna rätt. De särregler i förhållande till ekonomiska föreningar som för närvarande gäller har grundats bl.a. på föreställningen att samebyns verksamhet är begränsad och bara behöver kontrolleras av medlemmarna själva. Emellertid har de flesta samebyarna i dag en mera omfattande ekonomisk verksamhet än man förutsatte vid lagens tillkomst. Det finns skäl att i högre grad anpassa reglerna till modernt näringsliv och slopa flera av särreglerna. Reglerna ska ytterligare närmast till dem som

gäller för ekonomiska föreningar. Särskilda regler föreslås om bildande av sameby, vilket ska ske vid sammanträde inför Sametinget. Sameby föreslås alltså vara en juridisk person sedan den registrerats hos Sametinget.

Den rättsliga konstruktionen av samebyarna bygger redan på de huvudprinciper som gäller för ekonomiska föreningar. Under nuvarande förhållanden synes det inte längre motiverat att låta särregler gälla i så stor utsträckning för förvaltningen av samebyn som nu är fallet. Lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) kan alltså vara ett lämpligt mönster om den kompletteras med vissa regler som motiveras av samebyns egenart, bl.a. att den utgör den enda organisationsformen för renskötsel och därför är nödvändig för renskötseln på sitt område. Kommitténs förslag bör därför genomföras.

Som kommittén föreslagit bör en sameby bildas vid en förättning inför Sametinget. Detta blir i första hand aktuellt sedan en sameby upplösts efter konkurs.

Närmare om tillämpning av föreningslagens regler

Reglerna i föreningslagen är som anförts ovan i stort sett lämpade att tillämpas också på samebyar, om man föreskriver sådana avvikande regler som kommittén föreslår. Föreningslagens bestämmelser bör därför göras tillämpliga på samebyarna.

En särskild fråga gäller emellertid bestämmelsen i 1 kap. 1 § föreningslagen att en sådan förening har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet vari medlemmarna deltar. Kommitténs förslag till renskötsellag hänvisar visserligen inte till denna paragraf, men det kan ändå övervägas om föreningslagen lämpligen bör tillämpas även på medlemmar som inte driver ekonomisk verksamhet. Det är tydligt att öppnande av samebyarna kan medföra att sådana medlemmar antas.

Kommittén föreslår att följande regler om ekonomisk förening ska tillämpas på samebyarna:

- 1 kap. 4–6 §§ föreningslagen om koncernbildning (6 kap. 4 § kommittéförslaget) och 7 kap. 17 § om klander (6 kap. 10 §),
- 2 kap. 4 § 1 och 2 st. föreningslagen beträffande åtgärder före registrering av ekonomisk förening (se 6 kap. 13 § i förslaget). Det innebär att styrelsen redan före registreringen får föra talan om föreningens bildande och vidta åtgärder för att erhålla utfästa insatser eller avgifter samt att de som beslutar eller deltar i åtgärder som medför förpliktelser för den icke registrerade föreningen svarar solidariskt för förpliktelsen.
- 7 kap. 15 § och 12 kap. 4 § föreningslagen (6 kap. 16 §), vilket innebär att ett beslut om stadgeändring eller ett fusionsbeslut inte gäller mot en medlem som inte samtyckt till ändringen och säger upp sig inom viss tid,
- 4 kap. föreningslagen om återbetalning av medlemsinsatser (6 kap. 19 §),
- föreningslagens regler om föreningens ledning, förfarandet vid föreningsstämma samt om revision och särskild granskning (6 kap. 20, 22 och 23 §§),
- 10 kap. föreningslagen i tillämpliga delar om överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom (6 kap. 24 §),
- föreningslagens skadeståndsregler och registreringsregler för ekonomiska föreningar (se 6 kap. 28 § och 6 kap. 30 § 3 st.).

De nu berörda reglerna i föreningslagen bör kunna tillämpas på samebyarna.

Det bör vara möjligt att genomföra fusioner mellan samebyar, mellan en sameby och en ekonomisk förening samt mellan en sameby och ett av samebyn helägt dotterbolag. Ett förslag till reglering av sådana fusioner kommer att läggas fram i ett annat sammanhang.

Såvitt gäller frågan om tillämpningen av dessa bestämmelser på medlem som inte driver ekonomisk verksamhet kan följande överväganden göras.

Föreningslagens 1 kap. 4–6 §§ avser bildande av koncerner. Om något sådant skulle bli aktuellt för samebyarnas del – vilket

inte synes särskilt troligt – lär det inte spela någon roll om vissa medlemmar finns som inte driver ekonomisk verksamhet.

Hänvisningen till föreningslagens regler om klander av stämmobeslut möjliggör visserligen att icke renägande medlem som saknar direkt ekonomiskt intresse i föreningens verksamhet klandrar beslutet. Man kan dock inte gärna hindra sådana medlemmar att angripa ett beslut som strider mot deras intressen bara för att de själva inte påverkas ekonomiskt. Som framgår av fortsättningen torde dessutom situationen inte få nämnvärd praktisk betydelse.

För tillämpningen av föreningslagens bestämmelser om åtgärder före registrering i 2 kap. 4 § saknar det intresse att vissa medlemmar i samebyn inte driver ekonomisk verksamhet. Regeln framstår ändå som motiverad. Detsamma kan sägas om förslagens hänvisning till 7 kap. 15 § och 12 kap. 4 § föreningslagen.

Det är vidare svårt att finna några komplikationer vid tillämpningen av föreningslagens bestämmelser om återbetalning av medlemsinsatser om medlemmen inte skulle driva ekonomisk verksamhet, även om insatserna inte blir desamma. På samma sätt får man se på förslagens hänvisningar till föreningslagens regler om föreningens ledning, om förfarandet vid stämman och om revision och särskild granskning.

Bestämmelserna om överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom bör kunna tillämpas oavsett om någon medlem inte driver ekonomisk verksamhet. Detsamma gäller föreningslagens skadeståndsbestämmelser och registreringsreglerna.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att den omständigheten att inte alla samebymedlemmar skulle driva renskötsel eller ens annan ekonomisk verksamhet inte föranleder någon annan bedömning än att kommitténs förslag bör genomföras.

4.3 Samebyarnas verksamhet och medlemskap i sameby

Promemorians förslag: En sameby ska kunna ägna sig åt annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Denna verksamhet får dock inte stå i strid med renskötelsns intressen. Alla samer med ursprung från samebyn jämte make eller sambo samt barn har rätt att antas som medlem i sameby. Rätten att jaga och fiska liksom rätten till skogsfång inom byarna förbehålls medlemmar som bedriver renskötsel med egna renar. Frågor om medlemskap i samebyn prövas av Sametinget. Reglerna om röstning efter renantal ska gälla endast frågor om renskötelsen, jakt och fiske.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med promemorians. Kommittén föreslår dock ingen begränsning av rätten att jaga och fiska till de renägande medlemmarna. Kommittén föreslår vidare att varje medlem som huvudregel ska ha en röst, med möjlighet till röstning efter renantal om en medlem begär det.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Sametinget*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Renägarförbundet* och *Svenska Samernas Riksförbund*, ställer sig positiva till att möjligheterna till medlemskap i sameby utökas och till att förbudet mot annan verksamhet än renskötsel inom samebyn tas bort. Några remissinstanser befarar en risk att rennäringen splittras upp i alltför många små enheter om förslaget genomförs. Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelserna i Norrbottens, Jämtlands och Västerbottens län* samt *Statens jordbruksverk* avstyrker att samebyarna ska kunna tvingas ta emot ytterligare medlemmar. Många remissinstanser, däribland *Diskrimineringsombudsmannen* och *Västerbottens Fjälljägarråd* befarar att ett genomförande av förslaget om differentierade rösträttsregler kommer att leda till större motsättningar mellan renägande och icke renägande samer. *Svea hovrätt* anser att det kan ifrågasättas

om det är lämpligt att medlemmar behandlas olika i frågor som rör rättigheter som grundas på urminnes hävd, och att denna fråga, liksom frågan om ersättning då enskild medlem berövas sin rätt, bör utredas. Bl. a. *Hovrätten för Nedre Norrland* anser att förslagen inte bör genomföras förrän omfattningen av de i renskötselrätten ingående rättigheterna slagits fast i lagstiftningen eller på annat sätt. Några remissinstanser, däribland *Kammarrätten i Sundsvall*, ifrågasätter om det inte med hänsyn till den avgörande betydelse det har för rätten att bli medlem i en sameby, borde uppställas en definition av vem som är same i lagens mening. *Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Åsele* och *Sorsele* kommuner anser att det finns uppenbara risker för godtycklighet i den föreslagna ordningen för upptagande av nya medlemmar. Några remissinstanser, däribland *Fiskeriverket* och *Naturvårdsverket*, befarar att förslaget kommer att medföra ett ökat fisketryck och en utökad miljöbelastning genom t. ex. utökad renantal och ökat uttag av virke. *Sveaskog AB* anser att kommitténs slutsats att trycket mot jakt och fiske inte kommer att öka i någon större utsträckning saknar stöd. *Arvidsjaurs kommun* pekar på att kommittén inte gått in på vare sig hur många etniska samer som kan tänkas visa intresse för medlemskap eller vilka effekter en stor anslutning skulle få på rennäringen och samhället i övrigt. Bl.a. *Särna-Idre besparingsskog* och *Särna-Idre Jordägande socknemän* samt *Skogsindustrierna* anser inte att några bärande skäl för förslaget om öppna samebyar presenterats eller någon analys av förslagets betydelse bl.a. för skogsnäringen. *Fjällbygdens Nybyggarförening* anser bl. a. att systemet för rätten att jaga och fiska bör utformas oberoende av grupptillhörighet och att sameby även fortsättningsvis endast ska få bedriva ekonomisk verksamhet i form av renskötsel. *Kiruna kommun* avstyrker kommitténs förslag om att sambo ska jämföras med make när det gäller medlemskap i byn.

Skälen för promemorians förslag

När det gäller den ekonomiska verksamheten i samebyn ansågs det vid rennäringslagens tillkomst, i strid med åsikter som framförts från samehåll, att denna borde begränsas till vad som hade direkt samband med renskötseln. Enligt propositionen kunde man befara att en vidare verksamhet kunde innebära stora ekonomiska risker och kanske få ogynnsamma verkningar på renskötseln. En ordning med obligatoriskt medlemskap i samebyn för renägarna och kostnadsfördelning i proportion till reninnehavet ansågs svår att förena med andra aktiviteter av ekonomisk natur inom samebyn. Däremot stod det medlemmarna fritt att bilda bolag eller ekonomisk förening för annan verksamhet än renskötseln (prop. 1971:51 s. 118).

Enligt kommittén bör förbudet att driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel slopas. En anledning är sysselsättnings- och näringsmässiga överväganden. Medlemmarna har behov av kompletterande sysselsättning och inkomstmöjligheter, och av regionalpolitiska skäl bör man skapa bättre förutsättningar för deras verksamhet. Vidare ger det en möjlighet för kvinnor att i större utsträckning än nu delta i verksamheten, något som bör medföra att representationen i samebyarnas styrelser ökar på sikt.

Kommittén föreslår vidare att även annan än renägande same ska kunna vara medlem i samebyn. Som medlem ska den same antas som har sitt ursprung i samebyn. Ursprungskravet ska inte gälla make eller sambo. Frågor om medlemskap ska vid oenighet avgöras av Sametinget.

Allmänt om öppnande av samebyn

Allmänna skäl talar för att man i enlighet med kommitténs förslag skulle bredda samebyns verksamhet och göra det möjligt

för andra än renägande samer att bli medlemmar. Samebyarnas verksamhet har inte samma karaktär som när rennärlagen tillkom. För byarna bör det innebära en betydande fördel om verksamhetsområdet kan utvidgas med hjälp av ekonomiska och andra insatser av nya medlemmar, t.ex. genom att man startar turistföretag av olika slag. Enligt vad bl.a. Statens jordbruksverk framhållit finns det visserligen andra möjligheter för medlemmarna i samebyn att organisera verksamheter utanför renskötseln, t.ex. i bolagsform, men från samebyarnas egen synpunkt framstår det som en betydande fördel att sådan verksamhet kan bedrivas av byn själv. Som kommittén utvecklat kan man åberopa närings- och sysselsättningspolitiska argument, hänsyn till samekulturen och vissa jämställdhetssynpunkter för förslaget.

Som påpekats av vissa remissinstanser kan det medföra problem att enligt kommitténs förslag öppna samebyarna och samtidigt göra det möjligt för dem att driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. På flera håll har man befarat att det skulle leda till ökade motsättningar och tvister inom samebyarna om de skulle vara skyldiga att ta in alla som kunde härleda sitt ursprung från byn som medlemmar. Man har vidare pekat på risken att reformen skulle gå ut över renskötseln genom att vissa byar skulle domineras av medlemmar utan intresse för rennärlagen, vilka föredrog att satsa på andra, kanske äventyrliga, projekt inom ramen för byns verksamhet. Det borde därför krävas ett mera effektivt minoritetsskydd än kommittén föreslagit.

Det är svårt att bedöma hur pass allvarliga riskerna är för en utveckling av detta slag. Även om Sametinget och vissa sameorganisationer har godtagit kommittéförslaget kan man inte komma ifrån de problem det kan medföra om man tvingar samebyarna att ta in även oönskade medlemmar i den arbetsgemenskap som byn utgör. Renskötseln är så viktig också från allmän synpunkt att man måste vara försiktig med alla lagändringar som kan innebära risker för denna grundval för den samiska kulturen.

Å andra sidan framstår det som angeläget att öppna samebyarna, inte minst för att markera den samhörighet mellan renägande samer och andra samer som rennäringslagen bygger på. Det kan nämnas att regeln att rättigheter ingående i renskötselrätten i princip bara får utövas av samebymedlemmar, infördes genom 1928 års renbeteslagstiftning utan att dess innebörd närmare diskuterades; närmast synes den ha uppfattats som ett försök att begränsa kretsen av renägande samer med tanke på den knappa betestillgången (jfr prop. 1928:43 s. 89 ff., FLU 1928 s. 6 ff.) Ytterst framstår emellertid regeln som en konsekvens av den kollektivering av renskötelsen som skedde redan genom den första renbeteslagen av 1886. I dag står det klart att denna skillnad mellan samer som bedriver renskötsel med egna renar och andra samer kan skapa motsättningar inom folkgruppen som det är angeläget att motverka. Genom att samebyarna öppnas för annan verksamhet än renskötsel kommer den skillnad som för närvarande finns mellan samer som bedriver renskötsel med egna renar och övriga samer att minska.

Sammanfattningsvis bör kommitténs förslag genomföras.

Jakt, fiske och andra rättigheter

Vad angår samernas rätt att jaga och fiska inom samebyn är denna traditionellt sammankopplad med renskötelsen. Om samebyarna nu öppnas för icke renägande samer, får man räkna med att åtskilliga samer vill utnyttja samebyarnas nuvarande jakt- och fiskemöjligheter utan att de har något större intresse för hur renskötsel och eventuell annan näringsverksamhet bedrivs i byn.

Frågan om förändring beträffande medlemskapet i samebyarna berör också nuvarande medlemmar, lokalbefolkning och naturresurserna inom byn. Om nytillkommande medlemmar ges rätt till jakt och fiske måste förhållandet till övriga medlemmar, lokalbefolkningen och andra utomstående hanteras så att miljön på fjällen inte skadas och att möjligheten att efter upplåtelse jaga och fiska inte försämras.

En särskild svårighet, som också påtalats vid remissbehandlingen, är hur samernas rätt att jaga och fiska förhåller sig till statens och andra markägares motsvarande rättigheter. Frågorna har behandlats av Jakt- och fiskerättsutredningen (SOU 2005:116).

Renskötselrätten innebär enligt 1 § rennäringslagen en rätt för samerna att använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. I denna rätt ingår en rätt till jakt och fiske enligt vad som framgår av rennäringslagen. Renskötselrätten förvaltas av samebyarna på medlemmarnas vägnar. Samebyarna får emellertid inte förfoga oinskränkt över rätten till jakt och fiske. Enligt 31 § rennäringslagen får samebyn eller medlem i denna inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten med undantag för rätt till jakt eller fiske för husbehov till tidigare medlem.

Om samebyarna öppnas för andra än renskötande medlemmar och dessa ges rätt att utnyttja den i renskötselrätten ingående rätten till jakt och fiske innebär det att omfattningen av den jakt och det fiske som grundas på renskötselrätten skulle kunna öka på bekostnad av andra intressen. Det är inte avsikten med förslaget.

Det står vidare klart att en sådan tillströmning av nya medlemmar kan innebära en belastning på samebyns naturresurser. Flera länsstyrelser och Jordbruksverket har påpekat att näringsunderlaget för de samer som ska livnära sig på renskötsel, jakt och fiske kan minska om samebyarna öppnas. Särskilt jaktens och fiskets koppling till renskötseln är därvid av stor betydelse. Bl.a. från Fiskeriverkets sida har också framhållits de problem som ett ökat fisketryck kan medföra. Det är också tydligt att en sämre tillgång till vilt och fisk minskar möjligheten för lokalbefolkningen och andra utomstående att efter upplåtelse utnyttja dessa naturresurser.

En alternativ lösning i sådant fall synes vara att – om samebyarna skulle öppnas och rätten att jaga och fiska därmed tillkomma alla medlemmar – i lagen göra skillnad mellan olika medlemmars rättigheter inom samebyn. Den kategori som enbart syftar till jakt och fiske för husbehov skulle efter anmälan

kunna få sina rättigheter begränsade till detta men å andra sidan slippa andra ekonomiska förpliktelser mot samebyn än att betala den avgift för husbehovsjakt och husbehovsfiske som stadgarna föreskriver. I fråga om rösträtten blir det då naturligt att denna i detta fall begränsas till jakt- och fiskefrågor.

I ett sådant fall att alla medlemmar ges en rätt att jaga och fiska skulle byn kunna ges rätt att begränsa medlemmarnas möjlighet att utöva rätten att jaga och fiska, t.ex. för att inte omöjliggöra eller avsevärt försvåra försörjningen för medlemmar som utnyttjar rätten för avsalu eller som kombinationsnäring till renskötsel. Därtill skulle länsstyrelsen kunna få befogenhet att meddela förelägganden eller förbud för samebyn som hindrar att viltet och fisken beskattas för hårt eller att annars miljön belastas för mycket.

Även med dessa instrument är dock den sammanvägda bedömningen att det är allt för ovisst vad en rätt att jaga och fiska för nya medlemmar på sikt skulle ha för konsekvenser.

Under dessa förhållanden bör man inte för närvarande göra några ändringar i fråga om rätten till jakt och fiske inom samebyn. Liksom tidigare bör dessa rättigheter vara förbehållna de samer som bedriver renskötsel med egna renar inom byn. Detta bör klargöras genom en ändring i 25 § rennäringslagen.

Som berörs i avsnitt 3.1 är renskötselrätten med däri ingående rättigheter skyddad genom bestämmelsen om egendomsskydd i 2 kap. 18 § regeringsformen. Öppningen av samebyarna medför ingen förändring i de rättigheter till jakt och fiske som tillkommer medlemmar som bedriver renskötsel med egna renar.

I rennäringslagen finns även vissa regler om andra rättigheter för bymedlemmar som motiveras just av renskötselns behov. I fråga om flertalet står det klart att de bara kan återopas av medlemmar som bedriver renskötsel, och de kan behållas när nu samebyarna öppnas. I 18 § tillåts emellertid varje medlem i samebyn att på kronomark m.m. ta virke till uppförande och ombyggnad av familjebostad. Naturligtvis kan även andra bymedlemmar än sådana som bedriver renskötsel med egna renar ha intresse för

denna speciella rättighet; bestämmelsen förutsätter emellertid traditionellt ett samband med renskötseln och bör alltså bara tillkomma renskötande samer.

Med hänsyn till det anförda innebär öppningen av samebyarna inte något sådant ingrepp som avses i 2 kap. 18 § regeeringsformen.

Rösträttsregler

Med den nu beskrivna regleringen bör risken minska för motsättningar om samebyns förvaltning. Renägarna kan väntas alltså vara en majoritet bland de näringsidkande medlemmarna – även om andra entreprenörer kan söka medlemskap för att bedriva verksamhet inom byn kan dessa antas bli förhållandevis få. Någon särskild regel om minoritetsskydd för renägarna synes då bli onödig.

Kommittén har föreslagit att varje myndig medlem vid röstning på bystämma som huvudregel ska ha en röst, men om minst en medlem begär det ska i frågor om renskötsel, jakt eller fiske varje medlem ha en röst för varje ren som medlemmen innehar, dock högst en femtedel av på stämman företrätt röstetal. Dessa regler bör ge en viss säkerhet för att inte förvaltningen sker i strid med renägarnas intressen.

Det förefaller emellertid onödigt att ange som huvudregel även i ärenden om renskötsel att varje medlem har en röst, när det enligt förslaget skulle räcka med att en enda medlem påkallar en röstning efter renantalet. Enklare är att direkt ange att en sådan röstning ska ske i vissa angivna ärenden, något som bl.a. Jordbruksverket förordar. Emellertid stämmer det mindre väl med lagstiftningens syfte att låta renantalet bli avgörande också vid röstning om stadgeändringar om allmänna ekonomiska frågor, t.ex. grunderna för fördelningen av samebyns vinst. Detta skulle kunna ställa medlemmar som inte bedriver renskötsel i en besvärlig situation. De särskilda reglerna om röstning efter renantal bör därför gälla endast frågor som särskilt berör rensköt-

seln samt jakt och fiske, som traditionellt utgör viktiga beståndsdelar i många renskötarens verksamhet (jfr SOU 2001:101 s. 202).

I enlighet med kommitténs förslag bör denna reglering kompletteras med en allmän bestämmelse att förvaltningen inte får ske i strid med renskötelsens intressen inom samebyn (se 9 § i promemorians lagtext).

Uteslutning ur sameby

Även om renskötelsens intressen tillgodoses på det sätt som angetts blir frågan om detta räcker för att hindra konflikter inom samebyarna sedan väl dessa öppnats, särskilt när vissa medlemmar nu kan ägna sig åt annan verksamhet än renskötsel. Man får räkna med intressemotsättningar som kan allvarligt försvåra samebyns verksamhet.

Det skulle kunna övervägas att tillåta samebyarna att ta in bestämmelser i stadgarna om uteslutning ur samebyn, i vart fall när någon bymedlem grovt åsidosätter sina skyldigheter mot byn. Från samehåll har man emellertid accepterat kommitténs ståndpunkt att någon regel av detta slag inte är behövlig. Vissa skäl talar dessutom direkt mot en sådan påföljd. Såvitt gäller medlem som bedriver renskötsel är den svår att acceptera, eftersom renskötsel ju inte får bedrivas på annat sätt än inom samebyn, en uteslutning skulle få samma verkan som ett näringsförbud. Samtidigt verkar det betänkligt att inskränka påföljden till medlemmar som inte bedriver renskötsel. En sådan skillnad mellan olika bymedlemmar i ett så väsentligt hänseende skulle utgöra ett avsteg från den associationsrättsliga likhetsprincipen som knappast kan accepteras. Resultatet blir att man får lita till andra påföljder när medlemmar bryter mot sina förpliktelser, och då närmast skadestånd. Föreskrifter om detta får tas in i stadgarna.

Kravet på ursprung i sameby m.m.

Ett särskilt problem som uppmärksammas i flera remissyttranden gäller tillämpningen av kravet på att en medlem ska vara same med ursprung i samebyn. Någon definition av same förekommer inte för närvarande i rennäringslagen. Det kan i vart fall sägas stå klart att den som är same enligt 1 § sametingslagen (1992:1435) är att anse som same också när det gäller medlemskap. Vad gäller innebörden av "ursprung i samebyn" skulle enligt kommitténs förslag det avgörande vara vad samebyn anger i stadgarna (SOU 2001:101 s. 206). Kravet på ursprung får dock inte bli hur strängt som helst, något som skulle kunna göra det möjligt för en sameby att i realiteten förbli sluten. Det måste rimligen innebära att sökanden antingen på fädernet eller på mödernet härstammar från en medlem i byn i fråga. Mera vittgående krav på ursprung (t.ex. att båda föräldrarna ska ha tillhört byn) bör alltså inte godtas. Inte heller bör samebyn i sina stadgar få ställa upp förutsättningar för medlemskap som inte har med ursprunget att göra, t.ex. beträffande medlemmens arbetsförmåga eller ekonomi. En sådan möjlighet kunde innebära att öppnandet av samebyarna skulle stanna på papperet. Det finns inget hinder för att stadgarna innebär vissa krav på medlemmarna, men de får inte utgöra hinder för medlemskap.

Prövning av frågor om medlemskap i sameby

Som kommittén föreslagit bör det vara Sametinget som på begäran prövar om samebyns ståndpunkt i fråga om medlemskap kan godtas. Med hänsyn till betydelsen för sökanden av medlemskapet bör, som flera remissinstanser ansett, beslut i denna rättighetsfråga kunna överklagas till förvaltningsdomstol.

Skötesrenar m.m.

Det saknas anledning att behålla den nuvarande bestämmelsen om skötesrenar i 36 § rennäringslagen. Samebyn bör nu ha frihet att bestämma i vilken utsträckning sådana renar får hållas inom byns betesområde. Inte heller finns det skäl att behålla en motsvarighet till 37 § när nu reglerna i lagen omdisponeras. Förbudet i paragrafens första stycke att utan medlems samtycke slakta dennes renar eller sälja produkter utvunna vid slakten får anses självklart, och vad andra stycket angår bör samebyn ha full bestämmanderätt i frågan om vem som ska sköta renmärkningen inom byn.

Betydelse för medlemskapet av urminnes hävd

Under hänvisning till att lagstiftningen på sätt som nämnts kan förändra vissa rättigheter för enskilda medlemmar har man vid remissbehandlingen ställt frågan om det är lämpligt att medlemmar kommer att behandlas olika i frågor som rör urminnes hävd – något som blir fallet ifall samebyarna fritt kan bestämma om medlemmarnas rättigheter inom byn, t.ex. till jakt eller fiske. Frågan får mindre praktisk betydelse om jakten och fisket skulle förbehållas medlem som bedriver renskötsel, men den bör ändå beröras i sammanhanget.

Den urminnes hävd som ligger till grund för renskötselrätten är av speciellt slag. Enligt 1 § rennäringslagen är det den rätt som tillkommer den samiska befolkningen som grundas på urminnes hävd. Denna är alltså kollektiv till sin art. Ett utslag av detta är att när det gäller markanvändningen kan en sameby gentemot markägaren åberopa också andra samers bruk av marken till stöd för sin renskötselrätt, något som bl.a. framgår av HD:s resonemang i Skattefjällsdomen (NJA 1981 s. 1, se vidare Bengtsson, Samerätt s. 83). Det är mera oklart i vad mån en sameby kan åberopa urminnes hävd till ett visst område i förhållande till en annan sameby. Detta skulle stämma med allmänna civilrättsliga

principer men har knappast stöd i rättspraxis (jfr även SOU 2001:101 s. 168). I varje fall saknas det stöd för att en enskild bymedlem i förhållande till andra bymedlemmar skulle kunna åberopa något inslag i renskötselrätten – renbete, jakt, fiske etc. under hänvisning till att han eller hans förfäder av ålder brukat marken på detta vis. Man kan inte komma ifrån att enligt lagstiftning och rättspraxis rätten enligt rennäringslagen åtminstone idag är kollektiv; en annan sak är att också bymedlemmar kan ha förvärvat en rätt att jaga och fiska på grund av urminnes hävd enligt särskilda regler i jakt- och fiskelagstiftningen (4 p. övergångsbestämmelserna till jaktlagen, 2 p. övergångsbestämmelserna till fiskelagen, 1993:787).

Att en viss medlems rättighet enligt rennäringslagen skulle inskränkas på grund av ett beslut av samebyn kan därför svårigen anses strida mot reglerna om urminnes hävd.

4.4 Avskaffande av det personliga betalningsansvaret

<p>Promemorians förslag: Det sekundära personliga betalningsansvaret för medlemmarna avskaffas.</p>
--

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag.

Remissinstanserna: Några remissinstanser avstyrker att det personliga betalningsansvaret för samebymedlemmarna avskaffas. *Jordbruksverket* anser att övervägande skäl talar för att bestämmelserna om det personliga betalningsansvaret bör behållas. *Föreningen för Jämtlands läns fjällbygd* avstyrker förslaget. *Riksdagens ombudsmän (JO)* och *Hovrätten för Nedre Norrland* påpekar att det bör utredas ytterligare hur de nuvarande borge-närernas ställning påverkas av att det sekundära betalningsansvaret avskaffas. *Länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län*, *Kiruna kommun*, *Sametinget* och *Renägarförbundet* anser att

medlemmarnas betalningsansvar ska regleras på motsvarande sätt som i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. *Särna-Idre besparingsskog* och *Särna-Idre Jordägande socknemän* delar den bedömningen.

Skälen för promemorians förslag: Enligt rennäringslagen har renägande medlem i samebyn ett personligt betalningsansvar för samebyns förbindelser. När det gäller detta anfördes i propositionen vid rennäringslagens tillkomst att inget hinder fanns att samebyarna på eget initiativ bildade fonder för att stärka sin ställning. En begränsning av deras ansvar – enligt önskemål från sameorganisationer – skulle däremot göra det nödvändigt med en obligatorisk fondbildning till skydd för borgenärerna, något som skulle komplicera förvaltningen (se prop. 1971:51 s. 171 ff.).

Medlemmarnas obegränsade personliga betalningsansvar medför enligt kommittén en risk för att de hamnar i ekonomiska svårigheter, särskilt som vissa samebyar har ett litet antal medlemmar. Ansvaret bör därför enligt kommittén tas bort. Samebyn bör på samma sätt som ekonomiska föreningar bygga upp en förmögenhet bl.a. enligt regler om obligatorisk fondbildning och ensam svara för sina skulder.

Flera remissinstanser är negativa till att det personliga betalningsansvaret avskaffas och har tagit upp frågan hur de nuvarande borgenärernas ställning påverkas. På några håll har en liknande reglering som i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Som skäl för att det personliga betalningsansvaret för samebyns medlemmar kan avskaffas utan att några övergångsbestämmelser behövs har kommittén bl.a. anført att borgenärerna inte heller enligt rennäringslagens nuvarande regler kan vända sig direkt mot de renskötande medlemmarna med sina krav och att de brukar fordra personlig borgen från t.ex. styrelseledamöter som säkerhet för lån till samebyn. Förslaget skulle på detta vis inte innebära någon försämring av betydelse från borgenärernas synpunkt.

Som framhållits i föregående avsnitt verkar detta synsätt berättigat. Den föreslagna nya utformningen av reglerna om

samebyar ger inte tillräcklig anledning att ställa upp några bestämmelser om personligt ansvar som skulle skilja sig från vad som gäller om ekonomiska föreningar. Medlemmarnas betalningsansvar framstår som en intern ordning, vilken visserligen kan medföra att samebyn ter sig mera kreditvärdig men som bara har indirekt betydelse för borgenärernas säkerhet. På sikt bör bristen på personligt ansvar inte få någon betydelse för samebyns verksamhet, särskilt som säkerhet av annat slag är möjlig.

Som framgår av avsnitt 5.8 bör dock rimligen den förändring som förslaget trots allt medför från borgenärernas synpunkt motivera att vissa övergångsregler ställs upp som tillåter ett kostnadsansvar för medlemmarna också under någon tid efter lagens ikraftträdande. Äldre regler om sådant ansvar bör gälla till och med utgången av det första räkenskapsår som börjar efter lagens ikraftträdande.

4.5 Samebys konkurs m.m.

Promemorians förslag: En sameby ska kunna försättas i konkurs. Vissa särskilda regler ges i rennäringslagen om förfarandet vid samebys konkurs för att underlätta fortsatt renskötsel. Om samebyn upplöses på grund av konkursen ska en ny sameby bildas.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians.

Remissinstanserna: *Hovrätten för Nedre Norrland* anser att konsekvenserna av den föreslagna möjligheten att försätta en sameby i konkurs inte är tillräckligt belysta mot bakgrund av att det samtidigt anses nödvändigt att det ska finnas en sameby för att förvalta renskötselrätten till det område som den upplösta samebyn har förvalt.

Skälen för promemorians förslag: En sameby kan inte försättas i konkurs eller upplösas. Enligt förarbetena till rennäringslagen sammanhänger detta med samebyns offentlighetsliga karaktär (prop. 1971:51 s. 173).

Som kommittén framhållit är kravet på att det ska finnas samebyar för att förvalta renskötselrätten dock inte i sig ett skäl för att en sameby med dålig ekonomi och organisation inte ska kunna ersättas av en annan sameby utan att denna belastas med den gamla byns skulder. Det bör därför vara möjligt att försätta en sameby i konkurs.

Nya regler om samebyns bildande och upplösning bör enligt kommittén anpassas till att en sameby kan komma att försättas i konkurs. Anläggningar, såsom stängsel och slakterier, måste konkursförvaltaren söka omsätta i pengar för att täcka skulderna. Om konkursen avslutas utan överskott måste den upplösas och en ny sameby bildas för att förvalta renskötselrätten inom området.

Meningen är att Sametinget ska svara för att en ny organisation kommer till stånd. Hovrätten för Nedre Norrland har i sitt remissyttrande ansett dessa frågor otillräckligt belysta i betänkandet bl.a. med tanke på att en fortsatt renskötsel kan tänkas bli så ekonomiskt ofördelaktig att samerna saknar intresse att fortsätta verksamheten inom området.

Det ligger nära till hands att i det angivna läget låta en annan sameby överta byområdet och befintliga anläggningar på detta. Kommittén har föreslagit regler om fusion av samebyar. Sådana regler bör kompletteras med regler om att en sameby genom fusion också kan överta ett byområde och verksamheten i övrigt också från en annan upplöst by. Frågor om fusion kommer att behandlas i ett annat sammanhang. Emellertid bör målet i första hand vara att en ny sameby efter konkursen bedriver renskötsel på samma område som den tidigare. Frågan blir då hur en sådan övergång av renskötseln bäst kan ordnas. Det är tydligt att den konkursmässiga byn bör fortsätta att bedriva renskötsel så länge som möjligt, men å andra sidan kan det naturligtvis finnas skäl att i borgenärernas intresse överväga en realisation av samebyns

anläggningar. Eftersom bara samebyar får bedriva renskötsel lär intresset hos andra än samer vara begränsat att förvärva renstängsel och annat som är särskilt avsett för rennäringen. Däremot kan vissa inventarier i renslakterierna ha stort värde också för utomstående.

I det aktuella läget kan lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion bli tillämplig; undantaget i 3 § den lagen nämner inte samebyar. Reglerna framstår dock som tungrodda och mindre väl anpassade till förhållandena vid samebyars insolvens eller illikviditet. Frågan är om de går att förenkla, varvid också vikten av fortsatt renskötsel bör inverka vid rekonstruktionen. Särskilt med tanke på borgenärernas intressen kan man dock inte slå av på kraven på en kompetent rekonstruktör, inte heller på borgenärssammanträde. Vad som kunde diskuteras är att vidga förutsättningarna för ackord, men också detta kan få en negativ effekt för borgenärerna och därigenom för samebyarnas kreditmöjligheter. Att lita till reglerna om företagsrekonstruktion synes därför inte motiverat.

En annan möjlighet kunde vara att föreskriva att i händelse av konkurs renskötseln alltid ska fortsätta för konkursboets räkning tills det klarlagts om en annan sameby – eventuellt en nybildad by – kan överta befintliga anläggningar (jfr 8 kap. 2 § konkurslagen, som föreskriver fortsatt rörelse i den mån det är ändamålsenligt). Det kan här vara fråga om en nybildad by eller en närbelägen sameby som vill överta betesområdet. Om den andra samebyn kan betala ett vederlag som täcker värdet av anläggningarna eller kan ställa säkerhet för detta belopp kan detta vara en lämplig lösning, som bör kunna tillfredsställa borgenärerna och inte i nämnvärd grad inverka på samebyns möjligheter att finansiera sin verksamhet. Lagen bör ge utrymme för ett sådant förfarande.

Som tidigare har nämnts saknas det skäl att nybilda samebyarna bara på den grund att reglerna ändras om deras ekonomiska förhållanden. Reglerna om nybildning får däremot betydelse om en sameby upplöses på grund av konkurs. Man får då i renskötselns intresse inrikta sig på att snarast bilda en ny sameby

som övertar byområdet och helst den tidigare verksamheten, eventuellt genom fusion mellan den upplösta byn och en annan by. Kommittén har föreslagit två skilda förfaranden vid nybildning – ett enklare, där bara tidigare bymedlemmar medverkar, och ett mera omständligt kungörelseförfarande om det första försöket skulle misslyckas. Även om reglerna förhoppningsvis får mindre betydelse enligt promemorians förslag synes det lämpligt att följa kommitténs förslag i detta hänseende. Det lär inte alltid bli möjligt att genomföra en nybildning så snabbt och enkelt som man kunde önska.

I detta sammanhang bör uppmärksammas en annan regel i rennäringslagen som kommer i ett nytt läge med den föreslagna ordningen. Enligt 72 § andra stycket kan, om renskötseln inom en samebys betesområde är bristfällig och rättelse inte kan åstadkommas, länsstyrelsen förordna en syssloman att ta hand om byns renskötsel och förvalta byns övriga ekonomiska angelägenheter. Det innebär att en sådan syssloman nu kan vara skyldig att sköta också annan ekonomisk verksamhet än renskötsel, något som saknar motsvarighet inom associationsrätten i övrigt. Emellertid lär det bli svårt att skilja mellan olika typer av verksamhet inom samebyn vid en förvaltning enligt paragrafen. Eftersom det alltjämt lär finnas behov av en regel om sysslomannaförordnande talar övervägande skäl för att behålla rennäringslagens bestämmelse. Man kan anta att den sällan kommer att bli aktuell.

4.6 Koncessionsrenskötseln

<p>Promemorians förslag: Koncessionsrenskötsel ska alltjämt bedrivas i samebyform, varvid dock särskilda regler ska gälla om medlemskap i byn och om byns verksamhet. Kravet på bosättning i koncessionsområdet ändras så att en koncessionshavare kan vara bosatt i Norrbottens län.</p>
--

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Koncessionsrenskötseln ska inte längre ska vara hänvisad till att bedrivas i form av sameby, utan förhållandet mellan skötesrenägarna och koncessionshavaren ska regleras genom villkor i koncessionen. Den som äger jordbruksfastighet i området men är bosatt någon annanstans i Norrbottens län ska kunna ha skötesrenar. Länsstyrelsen ska om det finns särskilda skäl kunna medge undantag från regeln att det får finnas högst trettio skötesrenar per hushåll hos koncessionshavaren. Länsstyrelsen bör kunna ingripa mot en f.d. koncessionshavare som inte upphör med sin renskötsel genom att förelägga honom vid vite att minska sitt renantal eller besluta om tvångsslakt. Muonio sameby bör även i fortsättningen vara koncessionssameby.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har skilda meningar om förslagen. Det stöds av *Länsstyrelsen i Norrbottens län*. *Sametinget* och *Renägarförbundet* anser att koncessionsrenskötseln i sin helhet bör avskaffas och koncessionsområdet införlivas i nuvarande samebyars betesområden. Enligt *Sametinget* bör denna renskötsel i vart fall inte regleras i samebyform, och *Sametinget* bör bli tillsynsmyndighet. *Kammarrätten i Sundsvall* förordar däremot att nuvarande organisationsform, som genom åren synes generellt sett ha fungerat tillfredsställande, även i fortsättningen skulle gälla för koncessionsrenskötseln. Också *Svenska Samernas Riksförbund* anser att nuvarande regler i rennäringslagen ska överföras till den nya lagstiftningen. *Gällivare kommun* har liknande mening, men föreslår att *Sametinget* utövar tillsynen. *Haparanda kommun* och *Överkalix kommun* anser också att verksamheten ska bedrivas i samebyform och att koncessionssameby införs som ett särskilt begrepp. *Övertorneå kommun* föreslår liksom *Koncessionssamebyarnas intresseförening* att koncessionen tilldelas samebyn. *Pajala kommun* anser att koncessionsrenskötseln ska finnas kvar med samer som koncessionshavare. Möjligheten att ha skötesrenar utan att vara bosatt på jordbruksfastigheten i fråga

tillstyrks uttryckligen bl.a. av Länsstyrelsen i Norrbottens län, flera kommuner och Koncessionssamebyarnas intresseförening.

Skälen för promemorians förslag: Rennäringslagen innehåller vissa regler om koncessionsrenskötsel. En same kan av länsstyrelsen få koncession på högst tio år att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom områden där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Det innebär rätt att driva renskötsel även med s.k. skötesrenar som tillhör andra, såsom markägare inom området, vissa som tidigare haft koncession inom området, samt vissa närstående till koncessionshavare (se närmare 85 §). För denna renskötsel ska finnas sameby. Medlemmar i denna är koncessionshavaren med make och hemmavarande barn, annan same som biträder koncessionshavaren i renskötseln utan att ha annat huvudsakligt förvärvsarbete samt ägare av skötesrenar inom koncessionsområdet. Härvid räknas ägare av skötesrenar som renskötande medlem. Bestämmelser om sameby och dess förvaltning gäller, dock med särregler om rösträtt och om koncessionshavare, som ska vara ledamot av byns styrelse och leda renskötseln inom byn (se närmare 86 §). Koncessionsrenskötsel bedrivs efter särskilt tillstånd och medför inte att koncessionshavaren får tillgång till de rättigheter som ingår i renskötselrätten, om det inte följer av koncessionsbeslutet. I koncessionen ska anges vissa villkor under vilka renskötseln får bedrivas, bl.a. i vad mån en koncessionshavare är skyldig att ta emot skötesrenar (se 88 §). Vid brott mot villkoren eller vissa lagregler kan länsstyrelsen ingripa genom vitesföreläggande eller – vid ett renantal överstigande det tillåtna – genom beslut om slakt och försäljning av övertaliga renar (89 §). Har förutsättningarna för koncessionen ändras, kan länsstyrelsen återkalla den eller besluta om nya villkor.

Kommitténs förslag innebär framför allt den förändringen beträffande koncessionsrenskötseln att den inte längre skulle behöva bedrivas i form av sameby. I stället skulle förhållandet mellan skötesrenägarna och koncessionshavaren regleras genom villkor i koncessionen. Villkoren skulle alltså behandla organisationen av renskötseln inom området. Kommittén antog att

koncessionssamebyarna skulle ombildas till ekonomiska föreningar eller möjligen bolag, om tvånget att tillhöra sameby skulle tas bort. Vidare skulle inte skötesrenägarna vara tvungna att vara medlemmar i en organisation av renägare. En annan förändring som föreslogs är att även den som är bosatt någon annanstans än i koncessionsområdet men äger jordbruksfastighet inom detta område skulle kunna ha skötesrenar. Här åberopas förhållandena på den lokala arbetsmarknaden. I det vanliga fall då någon måste flytta från koncessionsområdet för att få arbete, borde denne ha kvar möjligheten att inneha skötesrenar om flyttningen bara går till en annan del av länet (se 11 och 13 §§ förslaget till lag om bedrivande av rennäring och SOU 2001:101 s. 339 ff.).

I ärendet har inte framkommit några större olägenheter med nuvarande system för koncessionsrenskötseln. Kommittéförslaget är en följd av dess inställning att samebyarna ska öppnas, det är tydligt att en sådan reform måste få återverkningar också för koncessionsrenskötseln del. Den nuvarande konstruktionen av en sameby för sådan renskötsel är svår att förena med reglerna om att medlemmar med ursprung i samebyn ska ha rätt till medlemskap. Dels behöver det ju inte vara fråga om några samebyar som gällt av ålder, de kan ju ha tillskapats nyligen som följd av en beviljad koncession. Dels bör ägare av skötesrenar rimligen få bli medlemmar oavsett sin bakgrund. Man måste därför ha andra regler för förvärv av medlemskap. I så fall blir frågan i vad mån andra samer ska vara berättigade att gå med i samebyn för att bedriva annan verksamhet än renskötsel och vad som då ska krävas för inträde.

Kommittén har försökt lösa dessa problem genom att koncessionsrenskötsel ska kunna bedrivas på annat sätt än i samebyar. Det innebär naturligtvis ett radikalt avsteg från det nuvarande systemet, som innebär att samerna företräds av samebyar när det gäller renskötselrätten. Man kan fråga om det finns skäl för en sådan särbehandling av denna form för renskötsel. Det verkar inte omöjligt att – som en rad remissinstanser förordat – man behåller kravet på att även denna renskötsel sker i sameby, om

vissa ändringar sker i den föreslagna lagtexten för denna verksamhet. Visserligen är det svårt att finna några vägande skäl för att en sameby av detta slag skulle kunna ägna sig åt annan verksamhet än renskötsel, något som ter sig främmande för dessa byar och dessutom skulle komplicera tillståndsprövningen. För närvarande tar den enbart sikte på frågan om renskötsel är lämpligt för orten och kan bedrivas på ändamålsenligt sätt (85 § 2 st. rennäringslagen). Någon ändring på denna punkt synes inte motiverad. Flertalet övriga paragrafer som föreslagits synes däremot mycket väl gå att tillämpa också på samebyar för koncessionsrenskötsel. De allmänna reglerna i 10–14 och 18 §§ i promemorians förslag till lagtext, dvs. om samebyns uppgifter, registrering och rättskapacitet, ansvar för förpliktelser och allmänt hänsynstagande samt rätt att ta virke, bör sålunda kunna gälla också i detta fall. Detsamma kan sägas om bestämmelserna om samebys bildande (35–39 §§ i promemorians förslag), varvid dock kallelse till sammanträde bör ske bara till dem som anges i 86 § första stycket promemorians lagförslag och rösträtten efter renantal bestämmas enligt nuvarande 86 § 2 st. 2 p. Också den föreslagna regeln om stadgarna i 40 § bör kunna tillämpas, även om vissa av punkterna i paragrafen knappast får någon betydelse. Registreringsreglerna (41 och 42 §§ i promemorians förslag) bör vara desamma.

I alla händelser är det nödvändigt att avvika från den nya regeln om rätten till medlemskap i samebyn (43 § i förslaget). Som redan antytts kan man rimligen inte låta ursprung från dessa speciellt konstruerade samebyar bli avgörande för inträdet, och ägare av skötesrenar bör vara medlemmar oavsett bakgrund. Övervägande skäl talar för att behålla bestämmelsen i 86 § 1 st. om vilka som ska vara medlemmar.

Övriga bestämmelser som föreslagits för ordinära samebyar bör kunna gälla även vid koncessionsrenskötsel, fränsett att reglerna om rösträtt efter renantal i 55 § bör ersättas av regeln i nuvarande 86 § 2 st. Åtskilliga av reglerna för sameby får visserligen ringa praktisk betydelse när det gäller koncessions-samebyarna, och det regelsystem som gäller för ekonomiska

föreningar kan tyckas överdimensionerat när det gäller koncessionssamebyar. Det bör dock undvikas att komplicera lagstiftningen genom att införa alltför olika regelsystem för de två slagen av sameby. Tillämpade med omdöme bör reglerna för ordinära samebyar kunna fungera också för koncessionssamebyarna.

Vad angår kravet på bosättning i koncessionsområdet framstår kommitténs förslag som välmotiverat; det stämmer för övrigt med den ordning som ursprungligen gällde enligt rennärlagen. Som kommittén framhåller har det ett värde för dem som av arbetsmarknadsskäl måste flytta till en annan del av länet att behålla den kontakt med hembygden som deltagande i renskötseln innebär. 85 § rennärlagen bör ändras i enlighet härmed.

I övrigt bör kommitténs förslag i denna del inte genomföras.

Några särskilda tillämpningsfrågor ska beröras i författningskommentaren.

Förslaget föranleder ändringar i 85 och 86 §§ rennärlagen.

4.7 Övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Delägarnas personliga betalningsansvar kvarstår under det kommande räkenskapsåret. Stadsborna ska registreras inom ett år efter lagens ikraftträdande.

Rennärlspolitiska kommitténs förslag: Ny sameby bildas genom registrering senast tre år efter lagens ikraftträdande. Medlemmar som genom de nya reglerna om samebyns förvaltning går miste om rättigheter ska ha rätt till ersättning.

Skälen för promemorians förslag: Kommittén föreslår att samebyarna ska upplösas och nybildas i samband med de nya reglernas ikraftträdande.

En väsentlig utgångspunkt bakom kommittéförslaget är att samerna i så stor utsträckning som möjligt ska få råda över egna

förhållanden. Med tanke på den positiva inställning som framkommit vid remissbehandlingen kan man räkna med att samebyarna i eget intresse anpassar sin verksamhet efter den nya ordningen. Man kan därför sätta i fråga om en ny lagstiftning måste tvinga fram så ingripande och tidsödande förändringar i systemet som upplösning av de nuvarande samebyarna och bildande av nya byar. Om samebyarna får visst rådrum innan lagstiftningen träder i kraft bör de redan dessförinnan kunna anta de förändrade stadgar som krävs och anpassa verksamheten efter de nya reglerna.

Det bör framhållas att förslaget inte innebär någon förändring i förhållande till samebyarnas borgenärer, som varken nu eller efter lagändringen har möjlighet att direkt kräva samebyns medlemmar på betalning för byns skulder. Inte heller de övriga regler som kommittén föreslagit avviker i sådan grad från de nuvarande att de inte skulle kunna genomföras på vanligt sätt genom att lagen ändras.

Man bör på detta vis kunna behålla de nuvarande samebyarna, såvida inte dessa själva tar initiativ till förändringar av indelningen exempelvis genom fusion av flera byar. Det bör räcka att Sametinget såsom tillsynsmyndighet ingriper om en sameby försummar att inom viss tid från lagens ikraftträdande ändra sina stadgar i enlighet med de nya reglerna.

När det gäller det personliga betalningsansvaret får det ur borgenärernas synvinkel anses tillräckligt att det kvarstår under en viss övergångstid. Tiden kan lämpligen bestämmas till ett år. Det personliga ansvaret bibehålls således under det kommande räkenskapsåret efter de nya reglernas ikraftträdande.

Med hänsyn till att förslaget inte avses medföra någon förändring i medlemmarnas rättigheter är det inte nödvändigt att, som kommittén föreslår, införa någon särskild regel om ersättning till den som går miste om rättigheter till följd av de nya bestämmelserna.

I övrigt bör de föreslagna bestämmelserna kunna tillämpas omedelbart vid ikraftträdandet, som dock bör dröja ett år efter det att den nya lagen antagits av riksdagen. Inget hindrar att en

sameby under denna tid fattar beslut om ändring av stadgarna enligt den nya lagens föreskrifter. Anmäls inte en sådan ändring för registrering hos Sametinget inom ett år från ikraftträdandet, bör Sametinget kunna ge samebyn ett vitesföreläggande att anpassa stadgarna efter den nya lagen.

För det fall ett vitesföreläggande inte skulle ha avsedd verkan skulle det kunna övervägas att göra det möjligt för Sametinget att tillgripa mera långtgående åtgärder, såsom förordnande av en sysloman (jfr den föreslagna 52 §). Denne skulle då ha till uppgift att se till att nya stadgar antas. Som nämnt får det dock förutsättas att samebyarna anpassar sina stadgar efter de nya reglerna. Någon sådan regel föreslås därför inte.

5 Ett ökat inflytande för Sametinget i beslutsprocessen

5.1 Bakgrund

Samerna är ett urfolk i Sverige. Sverige är bundet av ett antal internationella konventioner som i olika avseenden tillförsäkrar urfolken vissa rättigheter. Bland dessa kan nämnas Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, Förenta Nationernas konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och Förenta Nationernas konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Bland de rättigheter som enligt dessa överenskommelser tillkommer urfolk finns rätten att delta i beslut som rör förhållanden av särskild betydelse för dem i egenskap av urfolk, s.k. effektivt deltagande.

Två konventioner är av särskilt intresse, eftersom de anger ramen för samernas rätt till deltagande. Dessa är Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (1966) och Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (1995).

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter föreskriver i artikel 25 att

'Varje medborgare ska äga rätt och möjlighet att utan någon av de åtskillnader som angetts i artikel 2 och utan oskäligen inskränk-

ningar deltaga i handhavandet av allmänna angelägenheter direkt eller genom fritt valda ombud.'

Artikel 27 i samma konvention föreskriver att *'etniska, religiösa eller språkliga minoriteter ej ska förvägras rätten att ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt språk.'*

Innebörden av dessa förpliktelser tolkas av kommittén som övervakar konventionen framför allt genom granskning av de rapporter om tillämpningen av konventionen som staterna upprättar regelbundet. Enligt kommittén krävs bl.a. att det funnits en möjlighet till ett effektivt deltagande för berörda urfolk i beslutsprocessen.

Europeiska Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter föreskriver i artikel 15 att

'Parterna ska skapa nödvändiga förutsättningar för att personer som tillhör nationella minoriteter effektivt ska kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet samt i offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.'

Artikeln kommenteras i den förklarande rapport som bifogas konventionen. Där ges följande exempel på sådana åtgärder som faller inom ramen för artikel 15:

- konsultation i frågor som direkt kan komma att beröra minoriteterna,
- inkludering av minoriteter i förberedelser, genomförande och utvärdering av nationella och regionala utvecklingsplaner och program som kan komma att beröra dem direkt,
- studier framtagna i samarbete med minoriteterna för att fastställa de möjliga konsekvenserna av åtgärder som planeras,
 - effektivt deltagande i beslutsfattande och i demokratiskt valda organ, nationellt och lokalt, och
 - olika former av decentralisering.

5.2 Samiskt deltagande i Sverige och i andra länder

Sverige

Regeringen har enligt 7 kap. 2 § regeringsformen en skyldighet att vid beredningen av regeringsärenden inhämta behövliga upplysningar och yttranden från berörda myndigheter. I den omfattning det behövs ska regeringen också lämna sammanlutningar och enskilda tillfälle att yttra sig. Med regeringsärenden avses både författningsärenden och förvaltningsärenden. Redan genom denna bestämmelse är således regeringen skyldig att när det behövs höra Sametinget, som är en myndighet under regeringen, i ärenden som berör samer och samiska frågor. Tillfälle ska också i den omfattning det behövs lämnas samiska organisationer och berörda enskilda att yttra sig. Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remisser från regeringen. Varken denna bestämmelse eller regeringsformen i övrigt hindrar att regeringen inhämtar synpunkter på något annat sätt.

Av 7 § förvaltningslagen (1986:223) följer vidare en skyldighet för myndigheter att när det är lämpligt ta initiativ till samverkan med andra myndigheter. En myndighet ska således inhämta de upplysningar och yttranden från andra myndigheter, såsom Sametinget, som behövs för att de ska kunna avgöra sina ärenden. Sametinget är enligt 6 § samma lag skyldigt att lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten.

I sametingslagen (1992:1433) sägs allmänt att Sametinget ska verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Till Sametingets uppgifter hör särskilt, enligt 2 kap. 1 §, att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas. Detta innebär att Sametinget har en initiativrätt i förhållande till andra myndigheter. Bestämmelsen ger endast Sametinget möjlig-

het att verka under förutsättning att det tar initiativ till dialog med en annan myndighet. Den innebär däremot inte en uppmaning för andra myndigheter att agera.

I svensk speciallagstiftning finns vidare ett fåtal bestämmelser som föreskriver att Sametinget ska beredas tillfälle att yttra sig.

När det gäller Regeringskansliets arbete med lagstiftningsärenden inleds arbetet oftast med att ett underlag för ny lagstiftning utarbetas. Detta kan ske genom att en utredning tillsätts för att utarbeta ett betänkande eller genom att en promemoria utarbetas inom Regeringskansliet. I båda fallen remitteras resultatet till de berörda myndigheterna och organisationerna. Rör remissen samiska frågor är naturligtvis såväl Sametinget som de samiska organisationerna remissinstanser. Därefter påbörjas det interna arbetet med ett utkast till lagrådsremiss eller proposition som så småningom gemensambereads med berörda i Regeringskansliet. I samband med detta kan berörda myndigheter lämnas möjlighet att avge synpunkter på utkastet. Därefter delas produkten inom Regeringskansliet. Då ges möjlighet att dela förslaget även med berörda myndigheter, såsom bl.a. Sametinget.

I övrigt förekommer fasta möten mellan Sametinget och Jordbruksdepartementet. För närvarande besöker Sametingets styrelse Jordbruksdepartementet omkring två gånger per år. Styrelsen bestämmer till stor del agendan för mötena själv. Vid mötena träffar man företrädare på tjänstemannanivå från olika departement med anledning av de frågeställningar som Sametinget har valt att ta upp. En gång per år träffar statsrådet företrädare för de olika partierna i Sametinget för överläggningar. Agendan bestäms till stor del av partierna i Sametinget.

Frånsett de fasta mötena kan sammanfattningsvis sägas att det svenska Sametingets deltagande i beslutsprocesserna är begränsat till en möjlighet till initiativ gentemot andra myndigheter och att avge remissyttranden. I Norge och Finland tillämpas sedan ett antal år ordningar för s.k. konsultationer med samernas företrädare. Det är av intresse i detta sammanhang att redogöra närmare för dessa.

Norge

I Norge infördes en konsultationsordning 2005 genom ett avtal mellan Arbeids- og integrasjonsdepartementet och Sametinget. Avtalet undertecknades av Sametingspresidenten och ansvarigt statsråd den 11 maj 2005 och innebär att i frågor som direkt kan påverka samiska intressen ska regeringen och myndigheterna ge full information om behandlingen av saken. Det ses som ett praktiskt genomförande av statens folkrättsliga förpliktelser att konsultera med urfolk. Det grundar sig på Norges undertecknande av ILO:s konvention 169 om urfolks rättigheter men framför allt på de folkrättsliga förpliktelser som i dag gäller mellan urfolk och stater.

Konsultationer ska ske på ett tidigt stadium av processen och de ska genomföras i god anda med målsättning att uppnå enighet om den föreslagna åtgärden vare sig det gäller lagförslag eller andra beslut. Det finns dock inget krav på att enighet ska uppnås. Man kan vara eniga om att enighet inte uppnåtts med konsultationerna. Det är inte frågan om förhandlingar utan ska ses mer som ett informationsutbyte. När Sametinget blivit informerad om frågan ska tinget reagera så snart som möjligt om man önskar vidare konsultationer. Sametinget ska också kunna initiera konsultationer. Konsultationerna kan ta sig formen av möten, videokonferenser, telefonkontakt, utväxling av skriftligt material etc.

Om en proposition ska utarbetas ska Sametinget konsulteras så tidigt som möjligt i processen, dvs. i praktiken redan då innehållsförteckningen görs upp. Olika departement i Norge tillämpar dock olika principer beträffande när i processen Sametinget konsulteras och vilket material som föreläggs Sametinget. Det finns inget krav på att propositionstexten i sin helhet ska föreläggas Sametinget även om många departement konsulterar med propositionstexten som utgångspunkt. Vissa departement väljer att börja skriva först, innan man vänder sig till Sametinget. Underlaget för konsultationer varierar mellan propositionstext

och valda delar av propositionstext eller PM om sakfrågor av betydelse för Sametinget.

Skillnaden i jämförelse med den nuvarande svenska ordningen är att det norska Sametinget kommer in tidigare i processen dvs. redan när ett ärende initieras.

Konsultationerna kan omfatta alla former av samisk kultur såsom musik, teater, media, språk, kulturarv, traditionell kunskap, hälsa och sociala rättigheter, förskola, utbildning, forskning, näringsutveckling, markutnyttjande, äganderättsfrågor, rennäringen, fiske, mineralverksamhet, vindkraft, vattenkraft, biologisk mångfald, hållbar utveckling, miljöfrågor etc. I frågor som rör landrättigheter och andra materiella delar av den samiska kulturen är det geografiska området begränsat till det traditionella samiska området dvs. där det bedrivs rennäring. Frågor av generell karaktär som påverkar hela samhället omfattas inte av konsultationsordningen. Inte heller den statliga budgetprocessen omfattas.

Information som utväxlas kan undantas offentlighet förutsatt att det finns skäl för det. Nyligen har dock en ändring gjorts i den norska offentlighetslagen som möjliggör att dokument som utväxlas mellan statliga organ och Sametinget som ett led i konsultationsprincipen undantas offentlighet.

I propositioner eller skrivelser till Stortinget ska det framgå om regeringen och Sametinget har skilda ståndpunkter i en fråga och vad Sametingets ståndpunkter består i. Det ska föras protokoll över alla konsultationer mellan statliga myndigheter och Sametinget. I protokollet ska det ges en kort redogörelse för saken, parternas värderingar och ståndpunkter och slutsatserna.

Konsultationerna sker oftast först på tjänstemannanivå och därefter väljer ofta Sametinget att föra upp dem på politisk nivå. Då sker konsultationerna mellan ansvarig statssekreterare och vice ordförande i Sametinget. Antalet konsultationer i ett ärende varierar mellan ca två och tio. Det finns nu ett förslag från Samerettsutvalget om att avtalet om konsultationer ska framgå av lag.

Utöver regelrätta konsultationer ska det också, enligt avtalet, hållas fasta möten mellan ansvarigt statsråd och sametingspresidenten två gånger per år. Andra statsråd deltar i dessa möten efter behov. Vid dessa möten tar man upp principiella frågor och pågående processer. Det hålls också fasta halvårliga möten mellan Sametinget och den interdepartementala arbetsgrupp som finns för samiska frågor. Då redogörs bl.a. för aktuella samepolitiska frågor.

Finland

I Finland inrättades redan 1973 ett folkvalt sameparlament. Detta ersattes 1996 av det finska Sametinget, som regleras genom sametingslagen av den 17 juli 1995 (974/95). I 9 § sametingslagen fastslås en förhandlingsplikt för myndigheter. Förhandlingsplikten omfattar alla betydande och viktiga beslut som direkt kan ha påverkan på samernas ställning som urfolk. Bestämmelsen lyder i sin helhet enligt följande.

'Myndigheterna ska förhandla med Sametinget om alla vitsyftande och viktiga åtgärder, som på ett direkt och särskilt sätt kan inverka på samernas ställning som ett urfolk och som på samernas hembygdsområde gäller

- 1) samhällsplanering,*
- 2) skötsel, användning, arrendering och överlåtelse av statens mark, skyddsområden och ödemarksområden,*
- 3) tillståndsansökningar angående inmutning av gruvmineraler samt utmålsläggning,*
- 4) ändring i lagstiftning eller förvaltning angående näringar som hör till samisk kultur,*
- 5) utveckling av undervisning på samiska eller i samiska språket och av social- och hälsovårdstjänsterna samt*
- 6) annat motsvarande ärende som har inverkan på samernas språk, kultur eller deras ställning som urfolk.*

För att fullföra förhandlingsplikten ska den behöriga myndigheten bereda Sametinget tillfälle att bli hört och förhandla om

saken. Om Sametinget inte utnyttjar tillfället hindrar detta inte myndigheten att fortsätta behandlingen av ärendet.'

I 37 § arbetsordningen för riksdagen stadgas:

'När ett utskott behandlar ett lagförslag eller något annat ärende som särskilt gäller samerna skall det bereda företrädare för samerna tillfälle att bli hörda, om inte särskilda skäl ger anledning till något annat.'

Finlands riksdag ska således höra samerna i frågor som särskilt berör dem. Samerna ska ges möjlighet att yttra sig vid förberedelser av ärenden som särskilt angår dem för att ge dem en reell möjlighet att påverka ärendet.

5.3 Synpunkter på förhållandena i Sverige

I olika internationella sammanhang har synpunkter framförts mot Sverige för brister i samernas möjligheter till inflytande över förhållanden som rör samiska intressen. Europarådets förre kommissarie för mänskliga rättigheter framhöll således vid ett besök i april 2004 synpunkter mot Sverige avseende vikten av samernas möjligheter att påverka beslut som rör användandet av naturtillgångar av intresse för skogsindustri, gruvnäring, vattenkraft och turism och som påverkar samernas näringar (Report by Mr. Alvaro Gil Robles, Commissioner for Human Rights, on his visit to Sweden, 21–23 April 2004, CommDH(2004)13).

FN:s kommitté mot rasdiskriminering (*Committee on the Elimination of Racial Discrimination*, CERD), som övervakar staternas åtaganden enligt konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, riktade vidare kritik mot Sverige i sin rapport år 2008, bl.a. vad gäller rätten till inflytande i beslutsprocesserna som berör samerna (CERD/C/SWE/CO/18).

I sin *General Recommendation No. 23: Indigenous Peoples* underströk CERD vidare att diskriminering av urfolk omfattas av konventionen samt att alla lämpliga medel för att bekämpa och eliminera sådan diskriminering måste vidtas. CERD har särskilt uppmanat staterna att tillse att urfolk ges jämbördiga

rättigheter vad gäller effektivt deltagande i samhällslivet samt att inga beslut som direkt berör urfolkets rättigheter och intressen ska tas utan det berörda urfolkets informerade godkännande:

'...4. (d)[Calls upon states to] Ensure that members of indigenous peoples have equal rights in respect of effective participation in public life and that no decisions directly relating to their rights and interests are taken without their informed consent

The Committee especially calls upon States parties to recognize and protect the rights of indigenous peoples to own, develop, control and use their communal lands, territories and resources.' (CERD, General Recommendations no. 23 Indigenous Peoples, 18.08.97, Gen. Rec. No 23).

De allmänna rekommendationer som FN:s konventionskommittéer utfärdar är rådgivande och inte direkt bindande för konventionsstaterna, men redovisar den aktuella kommitténs uppfattning i en viss fråga och kan därmed även ge värdefull information om framtida bedömningar av eventuella individuella klagomål till konventionskommittéerna.

FN-kommittén för mänskliga rättigheter (MRK), som observerar staternas åtaganden enligt konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, har i sin praxis utvecklat vissa kriterier för att avgöra om ett urfolk har beretts möjlighet till effektivt deltagande eller ej. Bland annat krävs att urfolket har fått ta del i beslutsprocessen, att deras synpunkter har tagits i beaktande och att de har påverkat det slutliga beslutet samt vilken effekt beslutet får på urfolkets möjligheter att framöver komma i åtnjutande av sin kultur.

MRK har i sina sammanfattande observationer/rekommendationer för Sverige den 24 april 2002 rekommenderat att Sverige vidtar åtgärder för att i högre grad involvera samerna i beslutsfattande som berör deras naturliga miljö och omgivning samt deras näringar, med syfte att utöka samernas inflytande över beslut som rör dem. Kommitténs yttrande om Sverige innehåller också bland slutsatserna och rekommendationerna följande:

'The Advisory Committee finds that the status and role of the Sami Parliament need to be further developed and considers that the proposals put forth in the report on the role of the Sami Parliament submitted to the Government in 2002 merit careful attention, in particular as regards the proposals to expand the legal obligation to consult the Sami Parliament in the relevant decision-making processes.' (UN doc. CCPR/CO/74/SWE, para. 15)

I MRK:s senaste rapport från april 2009 tar man upp samma tema;

'The State party should take further steps to involve the Sami in the decisions concerning the natural environment and necessary means of subsistence for the Sami people.' (UN doc. CCPR/C/SWE/CO/6)

Rekommendationerna från Europarådets MR-kommissarie, praxis från MRK och CERD med flera organ, visar på en tämligen entydig bild med innebörd att samerna i Sverige inte anses ha beretts fullgoda möjligheter till effektivt deltagande i beslutsprocesser som påverkar deras möjligheter att aktivt forma den samiska kulturen och tillvarata samiska intressen.

5.4 En svensk konsultationsordning

Promemorians förslag: I förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet ska anges att konsultationer ska ske med Sametinget vid beredning av sådana ärenden om lagar eller förordningar som särskilt berör samiska förhållanden och kan anses vara av vikt för den samiska kulturen eller samiska intressen i övrigt.

Skälen för promemorians förslag: Som framgått ovan har samerna, genom Sametinget och andra företrädare, goda möjligheter att i samma utsträckning som andra intressenter delta i beslutsprocesser som rör samiska frågor. Inget hindrar heller att

deltagandet fördjupas inom eller utanför ramen för t.ex. 7 kap. 2 § regeringsformen. Sametinget utgör å andra sidan endast en remissinstans bland andra och övriga samiska företrädare är relativt få och kan ha svårt att göra sina röster hörda.

De kritiska synpunkter som vid upprepade tillfällen framförts av olika internationella organ om Sveriges sätt att uppfylla sina internationella förpliktelser gentemot samerna är relativt allmänt hållna. Det finns ändå anledning att överväga möjligheterna att mot bakgrund av dessa uttalanden öka det samiska inflytandet.

Sverige är redan idag förpliktat att bereda samerna som urfolk möjlighet att komma till tals i beslutsprocesserna. Deras egenkap av urfolk motiverar att de sätts i en särställning i förhållande till andra folkgrupper.

Ett sätt att tillmötesgå de synpunkter som framförts, bl.a. om behovet av att utöka skyldigheten att höra Sametinget och att utvidga samernas deltagande i beslut som rör dem, är att införa en konsultationsordning mellan Regeringskansliet och Sametinget. På det sättet kan man öka möjligheterna till samarbete samt markera respekten för samerna som urfolk. Ett viktigt syfte är att uppnå större förståelse för samernas speciella situation och om möjligt åstadkomma enighet med samernas representanter i frågor av väsentlig betydelse för samerna, deras näringar och kultur.

Att liksom i Norge föreskriva en skyldighet för alla statliga myndigheter att konsultera med samernas representanter i olika ärenden skulle innebära en alltför långtgående ändring i nuvarande ordning och är därför inte aktuellt för närvarande. Sametingets ställning som myndighet har på senare år förstärkts inte minst genom överförandet av uppgifter inom rennäringens område från Jordbruksverket och berörda länsstyrelser. Detta har inneburit att de eventuella brister som fanns tidigare när det gällde andra myndigheters kommunikation med Sametinget har åtgärdats i vart fall inom området som direkt berör rennäring, mark och vatten. Det har inte från samiskt håll angetts att Sametingets ställning myndigheter emellan skulle behöva förstärkas i dagsläget.

Det bör också framhållas att länsstyrelserna redan har närmat sig en ordning där samerna har ett inflytande och där beslutsmyndigheten har en direkt formell möjlighet att inom myndigheten ta del av den samiska kunskapen innan beslut fattas i frågor som rör rennäringsfrågor. Detta sker genom länsstyrelsernas delegationer för rennäringsfrågor. Enligt förordningen (1997:1258) med länsstyrelseinstruktion ska det finnas en delegation för rennäringsfrågor, rennäringsdelegation, inom var och en av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. I rennäringsdelegationerna ska tre av totalt sju ledamöter vara rennäringsutövare. Utöver rennäringsfrågor fattar rennäringsdelegationerna i samtliga tre län beslut om den övergripande tillämpningen av bestämmelsen i 32 § rennäringslagen om upplåtelser av nyttjanderätter på mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. I Norrbottens län fattar rennäringsdelegationen också beslut i relativt många enskilda ärenden om upplåtelser av nyttjanderätter medan detta förekommer mer sällan i de övriga länen. Det förekommer också att yttranden över försäljning och exploatering av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen beslutas i rennäringsdelegationerna.

I praktiken fattar således rennäringsdelegationerna i alla tre länen övergripande beslut om såväl rennäringsfrågor i länet som länsstyrelsens upplåtelser av nyttjanderätter inom kronomark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

Syftet att på lämpligt sätt förstärka det samiska inflytandet bör således kunna uppnås genom att man föreskriver att regeringen ska konsultera Sametinget i frågor av vikt för samerna. Självfallet innebär inte detta att samerna kommer att ha någon vetorätt i dessa ärenden, även om man vid konsultationerna bör ha som mål att uppnå enighet om frågorna.

En regel om konsultation bör lämpligen tas in i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet. Genom en sådan föreskrift, som tar sikte på det interna arbetet i kansliet, skulle man på enklaste vis ge samerna en möjlighet att komma till tals på ett tidigt stadium i ärenden av detta slag, samtidigt

som man inte komplicerar regelsystemet genom att skapa särskilda konstitutionella rättigheter för samerna.

Det verkar emellertid nödvändigt att avgränsa de ärenden där en konsultation ska ske. Regeringsärenden kan vara av flera slag. Uppenbarligen kan inte någon konsultationsordning som den diskuterade omfatta sådana förvaltningsärenden där en sameby är part t.ex. efter överklagande av ett myndighetsbeslut. I vissa sådana fall ska frågan kommuniceras med en berörd sameby, och liksom annars kan regeringen också höra Sametinget, om det kan bidra till utredningen. Att avgränsa de förvaltningsärenden där en skyldighet bör finnas att konsultera med Sametinget är vanskligt. Ofta kan andra enskilda intressen stå emot sameintresset och det är angeläget att inte någon grupp sätts i en särställning när det gäller förvaltningsprocessuella frågor av denna typ.

De ärenden där en konsultationsskyldighet framstår som närliggande och rimlig är däremot ärenden rörande lagar och förordningar. Här kan samerna såsom urfolk ha ett naturligt krav på att bli hörda i frågor av betydelse för dem. Även frågor om ingående av internationella förpliktelser bör omfattas. Frågan blir då hur dessa ärenden närmare bör avgränsas. Beträffande området för konsultationer avser den norska proceduren ärenden som kan påverka samiska intressen direkt. Man kan emellertid diskutera vilka frågor som direkt inverkar på samiska intressen. Det verkar mera ändamålsenligt att tala om frågor som särskilt berör samiska förhållanden och samtidigt är av vikt för samerna från olika synpunkter. Det kan gälla frågor om användning av mark och vatten – en väsentlig fråga för många samer – eller övriga inslag i den samiska kulturen såsom språk- och utbildningsfrågor.

Att i författningstexten närmare ange vilka ämnen en lag eller annan föreskrift ska beröra för att konsultation ska ske synes inte lämplig. Här kan författningar på en rad områden tänkas bli aktuella. Självfallet bör Sametinget konsulteras i ärenden som berör rennäringslagstiftningen och sametingslagen. Detsamma gäller ändringar i andra bestämmelser som särskilt behandlar samebyarnas eller samers rättigheter och skyldigheter. Vidare

finns det anledning att konsultera samerna beträffande fastighetsrättslig eller näringsrättslig lagstiftning som framför allt berör renskötselområdet, om den typiskt sett kan ha betydelse för samernas del. Ett exempel är ändringar i skogsvårdslagen rörande fjällnära skogar. Naturligtvis kan delade meningar förekomma om ett lagstiftningsärenden varit sådant att Sametinget hade bort konsulteras. Med den konstruktion som den diskuterade konsultationsordningen skulle få är det emellertid naturligt att regeringen får bestämma ifall någon konsultation ska ske. I alla händelser bör regeringen i proposition i ärendet redovisa inte bara om konsultationer ägt rum utan också om Sametinget begärt konsultationer men regeringen funnit detta inte vara behövt.

Det står klart att i vissa brådskande ärenden kan en konsultation vara så tidskrävande att någon skyldighet inte bör föreskrivas. I förordningen bör därför undantag göras för fall där ett hörande av Sametinget skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma.

I Norge görs undantag för frågor av generell karaktär som antas kunna påverka hela samhället. En liknande avgränsning bör gälla i Sverige i frågor som berör alla eller de allra flesta medborgare. Här bör inte samerna ha någon särställning. Om man i förordningen anger att ärendena ska särskilt beröra samiska förhållanden, bör det stå klart att ärendet ska angå samerna mer än andra grupper. Vad detta innebär har nyss berörts. Någon ytterligare markering av denna begränsning synes därför inte nödvändig.

I den norska proceduren görs vidare undantag för budgetfrågor och så bör även ske i Sverige. Dessa frågor är att betrakta som sådan allmänna samhällsfrågor där det inte bör gälla någon konsultationsplikt, även om de aktualiseras i ett lagstiftningsärende. Enklast är att klargöra detta genom att ange att regeringen inte behöver konsultera Sametinget i frågor som avses i 9 kap. regeringsformen.

Vid konsultationer bör naturligtvis föras protokoll. Protokollet blir enligt 2 kap. 7 § andra stycket 3 offentligt när det har

justerats. Någon ytterligare lagreglering av dessa frågor verkar inte behövlig.

Det s.k. delningsundantaget enligt 2 kap. 9 § andra stycket tryckfrihetsförordningen kan inte tillämpas i fråga om den föreslagna konsultationsordningen. Handlingar som skickas eller lämnas till Sametinget inom ramen för ett konsultationsförfarande blir därmed normalt allmänna handlingar och samtidigt offentliga – i den mån sekretess inte gäller för uppgifter i handlingarna – så snart de har inkommit dit.

Formerna för konsultation

Konsultationer ska som sagts föras med målsättning att uppnå enighet om den föreslagna åtgärden. Det betyder att konsultationen är mer än ett remissförfarande. Det är dock inget krav att enighet eller samtycke alltid ska uppnås. Omfattningen på konsultationerna kan variera. Det är viktigt att det etableras en procedur som gör att Sametinget får en möjlighet till ett reellt inflytande på processen. Ett enda informationsmöte uppfyller normalt inte kravet på konsultation.

Sametinget bör informeras så tidigt som möjligt om det aktuella ärendet. När Sametinget blivit informerat ska tinget vidare så snart som möjligt indikera om man önskar genomföra vidare konsultation. Sametinget kan också för egen del ta upp frågor som man önskar konsultera om.

Ansvar för att konsultation genomförs åligger Regeringskansliet. Regeringskansliet bör dock samråda med Sametinget om hur konsultationerna ska ske, dvs. lämpligheten av möten, videokonferenser, telefonkontakt eller utväxling av skriftligt material, tidsfrister samt behov för konsultationer på politisk nivå etc.

Fasta möten

I olika utredningar (SOU 2001:101 s. 413, SOU 2006:19, s. 296) har påtalats värdet och vikten av att Regeringskansliet samordnar sig bättre i samiska frågor. För detta ändamål har bl. a. tillsatts en interdepartemental arbetsgrupp för samiska frågor.

Utöver konsultationer bör det hållas fasta möten varje halvår mellan Sametingets styrelse och Jordbruksdepartementet samt andra departement som kan beröras av de frågor som tas upp. Då tas det upp aktuella samepolitiska frågor. Vid dessa möten kan även den interdepartementala arbetsgruppen för samiska frågor delta. Det bör också hållas överläggningar mellan Sametinget och den politiska ledningen på Jordbruksdepartementet. Andra departement kan delta på dessa möten efter behov. Vid dessa möten bör man ta upp frågor av grundläggande principiell karaktär och pågående processer.

6 Konsekvenser

6.1 Konsekvenser för det allmänna

I promemorian föreslås att en same som har anknytning till en sameby har rätt att bli medlem där. Om sökanden vägras medlemskap av samebyn kan beslutet överklagas hos Sametinget. Sametingets beslut överklagas hos förvaltningsdomstol. Förslaget kan således medföra ett visst ökat arbete för dessa myndigheter.

I promemorian föreslås också att konsultationer ska ske med Sametinget vid beredning av sådana ärenden om lagar eller förordningar som särskilt berör samiska förhållanden och kan anses vara av vikt för den samiska kulturen eller samiska intressen i övrigt. Förslaget berör endast Regeringskansliet.

Förslaget om konsultationer innebär att det blir möjligt att åstadkomma enighet med samernas representanter i frågor av väsentlig betydelse för samerna. Det innebär också att Sverige lever upp till sina folkrättsliga åtaganden inom detta område.

6.2 Finansiella konsekvenser

Vissa ökade kostnader kommer att uppstå för Sametinget och förvaltningsdomstolarna genom möjligheten att överklaga beslut om medlemskap i sameby. Antalet överklaganden bedöms dock

inte komma att bli flera än att ärendena kan hanteras inom ramen för befintliga resurser.

Endast marginella finansiella kostnader kommer att uppstå vad gäller förslaget om konsultationsordning.

6.3 Konsekvenser för enskilda

Förslaget innebär ett ökat administrativt arbete för samebyns styrelse. De nya bestämmelserna om samebyns administration fordrar viss information och utbildning för samebyn.

Förslaget innebär att den sameby som kan visa sig ha anknytning till en sameby också har rätt att bli medlem där. Avsikten är att detta ska stärka den samiska samhörigheten och identiteten. Förslaget innebär att man överlåter åt samebyn att avgöra vad den anser är nödvändig anknytning men att Sametinget vid oenighet får avgöra frågan om sökanden har tillräcklig anknytning till samebyn för att bli medlem. På så sätt ges Sametinget en central roll i att driva en process där misstron mellan olika samiska grupper kan minska.

Sameby får vidare i fortsättningen ägna sig även åt annan verksamhet än renskötsel. Rennäringen är en viktig del av den samiska kulturen. Samtidigt är de ekonomiska villkoren för de enskilda renskötsel företagen mycket kärva. Det finns således ett behov av kompletterande sysselsättning och inkomstmöjligheter. En annan aspekt är att renskötsel ofta bedrivs av små företag eller enskilda näringsidkare i utpräglad glesbygd. Det är därför ur regional tillväxtpunkt viktigt att skapa så goda förutsättningar som möjligt för renskötsel företagen och för en framväxt av andra små företag med anknytning till samisk kultur och samiska näringar (jfr Skr. 2008/09:167). En åtgärd för att uppnå detta är att avskaffa det s.k. verksamhetsförbudet. Detta innebär bl.a. ökade möjligheter för sysselsättning och försörjning för de samer som bedriver renskötsel.

Det förhållandet att renskötelsen domineras av män innebär att kvinnor i liten utsträckning är representerad i samebyarnas

styrelser, vilket inte är tillfredsställande. Om förbudet för samebyarna att bedriva annan verksamhet än renskötsel tas bort innebär det en möjlighet för samebyn att delta i verksamhet som i större utsträckning än renskötsel engagerar kvinnor. Kvinnor kommer att i större utsträckning än tidigare kunna delta i samebyns verksamhet, vilket på sikt även bör kunna öka den kvinnliga representationen i styrelserna.

Genom att det subsidiära betalningsansvaret för samebyns skulder upphör uppstår en ökad ekonomisk trygghet för medlemmarna i byn.

6.4 Konsekvenser för miljön

Förslaget att samebyar ska kunna ägna sig åt annan verksamhet än renskötsel kan innebära en ökad tillväxt av små företag. Hur stor denna tillväxt blir är för närvarande inte möjlig att uppskatta. Den sektor där ökning kan förväntas bli störst är inom turistnäringen. Det kan också handla om småskalig förädling av ren- och viltkött i olika former. Vilken effekt detta kan ha på naturresursutnyttjandet är svår att bedöma men det kan handla om olika typer av transporter för guidning, leveranser av mat etc. Det kan inte uteslutas att dessa transporter kan ha en viss miljöpåverkan i form av ökad användning av fossila bränslen och buller. Då nya medlemmar i samebyarna inte ges möjlighet att jaga eller fiska innebär reformen i denna del inte någon ökad påverkan på miljön eller naturresurserna. Däremot kan jakt- och fisketurismen förväntas öka. Bedömningen är dock att trycket mot dessa naturresurser inte väntas öka i någon större utsträckning. Även här kan dock användningen av olika typer av transportmedel innebära en viss miljöpåverkan.

7 Författningskommentar

9 §

Första stycket motsvarar i sak nuvarande 9 § första stycket. Bestämmelsen i andra stycket möjliggör i motsats till tidigare regel att samebyn driver annan verksamhet än renskötsel. Förutsättningen är att den anges i stadgarna. Motiveringen finns i avsnitt 5. I styckets andra mening har betonats att renskötselrätten ska förvaltas så att förutsättningen för att driva renskötsel behålls. Meningen är inte att renskötselns intresse måste ha företräde framför all annan verksamhet, om inte detta framgår av stadgarna, men förvaltningen får inte ske så att renskötselns äventyras på sikt.

Tredje stycket motsvarar 1 kap. 1 § fjärde stycket lagen om ekonomiska föreningar, där den införts för att klarlägga rättsläget (prop. 1996/97:163 s. 20 ff.). Av samma skäl har en sådan regel tagits med i rennäringslagen. Lämpligen bör i stadgarna också tas in att verksamheten kan bedrivas i dotterföretag (jfr SOU 2001:101 s. 452).

10 §

Första stycket motsvarar nuvarande 10 § andra stycket, varvid den anpassats efter de utvidgade möjligheterna att driva verksamhet.

11 §

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 § första stycket rennäringslagen.

12 §

Paragrafen innebär att medlemmarnas personliga betalningsansvar avskaffas. Lydelsen är densamma som 1 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar.

13 §

Bestämmelsen har motiverats i avsnitt 3.2. Den innebär att skälig hänsyn ska visas till markägares och annans rätt vid utövande av renskötsel. En motsvarande regel om att markägare och andra innehavare av särskild rätt till marken ska visa hänsyn till rennäringen finns i 14 §.

14 §

Bestämmelsen har motiverats i avsnitt 3.2. Den gäller såväl på åretruntmarkerna som på vinterbetesmarkerna. Det gäller också vid sådana föfoganden som regleras i 30 §.

15 §

Ändringen innebär att hänvisningen i fjärde stycket till nuvarande 35 § första stycket tas bort. Den nämnda bestämmelsen saknar motsvarighet i förslaget.

18 §

Första stycket har ändrats av skäl som angetts i avsnitt 4.3. Rätten att ta virke har begränsats till att gälla dem som driver renskötsel med egna renar. Deras rätt är alltså oförändrad.

25 §

Paragrafens första stycke har ändrats som en följd av att samebyarna öppnats för andra än samer som bedriver renskötsel med egna renar. I den nya lagtexten slås det fast att rätten till jakt och fiske bara tillkommer medlemmar som bedriver renskötsel med egna renar. Motivering finns i avsnitt 4.3.

35 §

Förfarandet vid bildande av samebyn blir aktuellt väsentligen när en sameby har upplösts på grund av att konkurs avslutats utan överskott eller enligt 64 § i förslaget (däremot inte, som enligt kommitténs förslag, redan på grund av den nya lagstiftningen). Det har utformats efter mönster av reglerna om bildande av samfällighetsföreningar inför lantmäterimyndigheten i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfällighet. Paragrafen utgår från att medlemmarna i den upplösta byn normalt har ett intresse av att fortsätta dess verksamhet. Det är Sametinget som utser en ordförande att leda mötet. Redan före kallelsen till sammanträdet måste Sametinget kontrollera att det finns lagliga förutsättningar att bilda samebyn, t.ex. att det finns ett byområde för samebyn som uppfyller lagens krav.

36 §

Paragrafen reglerar situationen då inte medlemmar i en upplöst sameby kan enas om att bilda en ny by enligt 35 §. I så fall får man gå utanför deras krets för att finna intressenter. Kungörelsen regleras i lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärende hos myndighet m.m. och kungörelseförordningen (1977:827). Sametinget kan också ha anledning att utnyttja tillgängliga samiska massmedia, t.ex. tidningar och radio, för att nå så många samer som möjligt.

38 §

Reglerna om röstning vid sammanträdet motsvarar väsentligen dem som gäller sedan samebyn bildats. De tillämpas också vid röstning om en ny sameby ska bildas.

39 §

Av paragrafen framgår att det är den nybildade samebyn som svarar för kostnaderna för sammanträdet.

40 §

Bestämmelsen i första stycket motsvarar i stora delar motsvarande stadgande i lagen om ekonomiska föreningar (2 kap. 2 §). Den är mera utförlig än nuvarande bestämmelse om stadgar i 38 § rennäringslagen. Delvis motiveras avvikelserna av att det personliga betalningsansvaret tas bort och i stället samebyn har att bygga upp ett eget kapital med hjälp av insatser och täcka löpande kostnader med avgifter (jfr 4 och 6 punkterna, se också bestämmelsen om vinstfördelning i 12 punkten.). Ett par regler (8 och 13 punkten.) har tillkommit därför att den nya typen av sameby kan syssla med ekonomiska frågor av större format än för närvarande är fallet. Bestämmelsen i 5 punkten om fördelningen av jakt och fiske har motiverats i avsnitt 4. Den insatsmission som omtalas i 13 punkten avser vissa belopp som enligt 10 kap. 2 § föreningslagen kan bli föremål för vinstutdelning.

I andra stycket har erinrats om att 47 § förutsätter att avvikande föreskrifter kan ges i stadgarna. Vidare ges en särskild möjlighet att föreskriva formkrav för ansökan om medlemskap och uppsägning. Regler om rösträtt vid beslut angående stadgarna finns i 55 §.

41 §

Bestämmelsen motsvarar delvis nuvarande 39 § rennäringslagen. Om inte anmälan för registrering sker inom föreskriven tid kan Sametinget reagera genom föreläggande eller genom att ett nytt förfarande påbörjas för att bilda sameby.

42 §

Hänvisningen innebär att samebyns styrelse redan före registreringen kan föra talan i mål om bildande av samebyn och vidta åtgärder för att erhålla utfästa insatser eller avgifter. Vidare blir, om en förpliktelse före registreringen uppkommer genom en åtgärd på samebyns vägnar, de som beslutat eller deltagit i åtgärden solidariskt ansvariga för förpliktelsen. Vid registreringen övergår ansvaret på föreningen, om förpliktelsen tillkommit efter det att föreningen bildats.

43 §

Paragrafen behandlar liksom nuvarande 11 § förutsättningar för medlemskap i samebyn. Den har motiverats i avsnitt 5 ovan. Rätt till medlemskap i samebyn har den som kan härleda sitt ursprung på faderns eller moderns sida till den aktuella samebyn, eller såvitt gäller samebyar som bildats enligt 35 §, till sameby som tidigare förvaltats renskötselrätten inom byområdet. Medlemskap inträder först efter beslut av samebyn. Det är den som i första hand avgör om en sökande uppfyller de krav paragrafen ställer på att vara same och kunna härleda sitt ursprung till byn. I så fall har sökanden rätt att bli medlem, dennes ansökan måste bifallas. Utredning rörande dessa frågor ankommer på sökanden. Lämpligen bör i stadgarna tas in vilka kriterier som närmare ska vara avgörande vid samebyns bedömning, liksom vilket organ – närmast styrelsen eller stämman – som ska pröva frågan. Däremot kan inte samebyn i stadgarna ställa upp andra förutsättningar för medlemskap än vad som framgår av första stycket, bara ursprunget från samebyn får bli avgörande. I stadgarna kan däremot anges krav som ställs på dem som förvärvat medlemskap, t.ex. viss ekonomisk prestation, arbetsplikt m.m., liksom sanktioner för dem som inte fullgör dessa krav under medlemskapet (dock inte uteslutning). Möjligheterna att uppfylla dessa krav får dock inte beaktas vid prövningen av en ansökan.

Enligt första stycket 2 och andra stycket kan även den som inte är same bli medlem på grund av sitt förhållande till en annan medlem. Det räcker inte att den andre maken (eller sambon) kan härleda sitt ursprung till samebyn, utan han eller hon ska faktiskt vara eller ha varit medlem.

Av 46 § framgår att beslut i fråga om medlemskap kan överklagas till Sametinget.

44 §

Paragrafen gör det möjligt att anta en medlem fastän kravet på ursprung i samebyn inte är uppfyllt. Här är det inte fråga om en

ovillkorlig rätt, utan en ansökan får prövas på grundval av stadgarna. Som framgår av 47 § innebär bifall till en sådan ansökan att sökanden utträder ur den andra samebyn. Vägras ansökan kan beslutet på begäran prövas av sametinget (46 §).

45 §

Bestämmelsen motsvarar närmast nuvarande 14 § rennäringslagen. Också den som förvärvat en medlems verksamhet genom familjerättsligt fång har möjlighet att bli medlem, om denne uppfyller kraven för medlemskap (jfr även SOU 2001:101 s. 461 f.). Detsamma gäller enligt andra stycket den som får medlemsandel överlåten till sig. Överlåtelsen anses omfatta den insats överlåtaren gjort i samebyn (se fjärde stycket andra meningen). Om ett renskötselföretag överläts utan att andelen i samebyn ingår kvarstår överlåtaren som medlem i samebyn, och förvärvaren får då om han eller hon ansöker om medlemskap betala den insats och de avgifter som kan krävas av en ny medlem.

46 §

Vikten särskilt för renskötande samer av medlemskap har motiverat att frågan om detta ska kunna prövas först av Sametinget och sedan efter överklagande av förvaltningsdomstol. Som framgår av paragrafen kan också samebyn underställa frågan Sametingets prövning, exempelvis i tveksamma fall av principiell betydelse.

47 §

Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 4 § lagen om ekonomiska föreningar. Första stycket avser att klargöra att det är möjligt att utträda som medlem ur samebyn. Andra stycket motiveras av att det bara bör vara möjligt att vara medlem i en sameby åt gången. Enligt tredje stycket kan föreskrivas att utträde får ske först efter en karenstid. Tanken är att en viss stabilitet i samebyn bör krävas, eftersom verksamheten ofta förutsätter medlemmarnas aktiva deltagande. De fall som undantas i tredje stycket tredje meningen avser situationer där ett minoritetsskydd är behövligt,

dvs. vid vissa stadgeändringar till medlemmens nackdel. Uppsägningstiden är alltid en månad, oavsett vad det kan stå i stadgarna.

48 §

Bestämmelsen innebär att avgången som huvudregel anses ske vid utgången av det räkenskapsår som slutar näst efter en månad (eller högst sex månader, om det bestämts i stadgarna) sedan uppsägning skett (se närmare 3 kap. 5 § första stycket föreningslagen).

49 §

I föreningslagens bestämmelse anges vissa uppgifter som ska tas in i medlemsförteckningen. Vidare sägs bl.a. att förteckningen skall hållas tillgänglig hos föreningen samt att varje medlem har rätt att på begäran få skriftlig uppgift av föreningen om sitt medlemskap och sina insatser.

50 §

Bestämmelsen motiveras av att samebyn enligt de nya reglerna ska ha en särskild förmögenhetsmassa på samma sätt som ekonomiska föreningar. Det är därför naturligt att tillämpa samma regler som i föreningslagen (se närmare 4 kap.1–3 §§ den lagen).

51 §

Som ett led i anpassningen av samebyarna till modernt affärsliv har reglerna i föreningslagen ansetts böra bli tillämpliga. Det innebär bl.a. att styrelsen för samebyn ska ha minst tre ledamöter (6 kap. 1 § föreningslagen). Styrelsen utses enligt rösträttsreglerna i nya 55 § rennäringslagen, om inte stadgarna föreskriver annat. Vidare kan samebyn utse en verkställande direktör (se närmare 6 kap. 3 § föreningslagen). Enligt reglerna om jäv i föreningslagen får en styrelseledamot eller verkställande direktör inte handlägga frågor rörande avtal mellan denne och föreningen (6 kap. 9 §), vilket innebär en skärpning i förhållande

till rennäringslagens nuvarande regel i 51 § andra stycket. Den associationsrättsliga likhetsprincipen – grundsatsen att medlemmarna är likställda i den mån inte stadgarna föreskriver annat – har redan tidigare gällt för samebyarna (se nuvarande 48 § andra stycket) men kommer genom hänvisningen till föreningslagen att få innebörden, att styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen inte får företa en rättshandling eller annan åtgärd som är ägnad att bereda en otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem (13 § första stycket föreningslagen, se även om föreningsstämma 7 kap. 16 § samma lag).

52 §

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 50 § rennäringslagen. En motivering finns i avsnitt 5.

53 §

Bestämmelsen innebär vissa avvikelser från nuvarande regler i rennäringslagen. Jävsreglerna enligt föreningslagen föreskriver att en medlem inte själv eller genom ombud får rösta i fråga om talan mot denne eller om medlemmens befrielse från skadeståndsansvar eller annan förpliktelse mot föreningen, inte heller i annan sådan fråga om medlemmen här har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningen (7 kap. 3 § föreningslagen), något som utgör en viss lindring av rennäringslagens nuvarande bestämmelse om jäv i 58 § tredje stycket. Större möjlighet finns för en minoritet att få till stånd en extra stämma (7 kap. 5 § föreningslagen, jfr nu 62 § fjärde stycket rennäringslagen). Reglerna om kallelse till stämma och om protokoll är mera detaljerade i föreningslagen än för närvarande i rennäringslagen (7 kap. 8 § och 10 § tredje stycket). Regler införs om verkan av fel i kallelsen, vilket innebär att beslut i det ärende där reglerna åsidosatts inte får fattas utan att alla berörda medlemmar samtycker (se 7 kap. 9 § föreningslagen). Vidare innebär hänvisningen till föreningslagen att medlem får rätt att få ett ärende behandlat vid stämman och få upplysningar om förhållanden

som avser samebyns ekonomiska årsredovisning, dess ställning i övrigt eller ett ärende på stämman (se 7 kap. 6 resp. 11 § i den lagen). Reglerna om stämmobeslut blir andra (se närmare SOU 2001:101 s. 476 f.). När det gäller krav på kvalificerad majoritet för beslut om stadgeändringar (se 14 och 15 §§ föreningslagen) är att märka att i vissa frågor som anges i 55 § ska röstning ske efter renantalet, varvid flertalet medlemmar har mer än en röst. Är det fråga om stadgeändringar som avser sådana frågor krävs en majoritet räknad efter rösterna, inte efter varje röstande medlem. Likhetsprincipen innebär detsamma vid stämmobeslut som då det gällde beslut av styrelsen (7 kap. 17 § föreningslagen, jfr kommentaren till den föreslagna 51 § rennäringslagen ovan). Genom hänvisningen till föreningslagen blir det möjligt att i stadgarna ta in en bestämmelse om skiljeförfarande i tvister mellan föreningen och dess medlemmar m.fl. (se 7 kap. 18 § andra stycket den lagen).

54 §

Enligt 7 kap. 17 § föreningslagen kan klandertalan mot ett beslut av föreningsstämman föras vid allmän domstol på den grund att beslutet inte kommit till i behörig ordning eller i övrigt strider mot lagen eller mot stadgarna. Talan enligt föreningslagen kan föras, utom av medlem, av bl.a. styrelsen, styrelseledamöter eller verkställande direktören. Som kommittén utvecklat finns goda skäl att också i detta hänseende följa föreningslagens ordning.

55 §

Paragrafen har motiverats i avsnitt 4.3. Första och andra stycket motsvarar delvis kommittéförslaget. En rösträtt efter renantalet ska dock inte bero av medlems yrkande utan gälla utan vidare i frågor som berör renskötseln m.m., såvida inte annat föreskrivits i stadgarna. I dessa kan föreskrivas att regeln om en röst för medlem ska tillämpas också beträffande renskötselfrågor eller vissa sådana frågor. Avser en stadgeändring allmänna regler om rösträtt har varje medlem en röst, frågan rör ju inte bara

renskötseln. Detsamma gäller andra frågor som allmänt avser byns ekonomi, t.ex. grunderna för fördelning av samebyns vinst.

56 §

Hänvisningen till föreningslagens regler innebär i åtskilliga avseenden en skärpning av reglerna om revision och särskild granskning i jämförelse med nuvarande regler i rennäringslagen (se närmare SOU 2001:101 s. 481 ff.).

57 §

Hänvisningen till föreningslagen innebär en ändring i medlemmarnas ekonomiska skyldigheter, vilken sammanhänger med att deras personliga betalningsansvar avskaffats och det därför krävs ett ökat skydd för samebyns borgenärer. Enskilda bymedlemmars skyldighet att varje år betala in ett belopp till täckning av samebyns kostnader försvinner, i stället kommer de att få betala insatser och medlemsavgifter i enlighet med vad samebyn beslutar. Till borgenärernas skydd gäller att medlen får betalas ut till medlemmarna bara i form av överskottsutdelning, återbetal av medlemsinsatser och nedsättning av medlemsinsatsernas belopp (se 10 kap. 1 § föreningslagen; utskiftning vid likvidation blir inte aktuellt för samebyns del). Föreningslagens regler begränsar ytterligare möjligheterna till sådan utbetalning.

58 §

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i nuvarande rennäringslagen, rör koncernbildning. Även om något sådant inte kan väntas få större praktisk betydelse för samebyns del, får man räkna med möjligheten att någon sameby organiserar sin verksamhet på detta vis. Hänvisning har därför skett till föreningslagens regler i frågan.

59 §

Som framhållits i motiveringen (avsnitt 4.5) får man räkna med att en sameby kan komma att försättas i konkurs. Regler härom

har ansetts nödvändiga i rennäringslagen. Bestämmelsen i första stycket motsvarar 11 kap. 20 § första stycket föreningslagen. Registreringsmyndighet är Sametinget (se 64 §). Att informera Sametinget är också angeläget för att underlätta dess verksamhet för den händelse samebyn skulle upplösas och ny sameby bildas (jfr 35, 36 och 56 §§).

Andra stycket motsvarar 11 kap. 20 § andra stycket föreningslagen.

Tredje stycket saknar motsvarighet i föreningslagen. Det har motiverats i avsnitt 5 ovan.

60 §

Första stycket motsvarar 11 kap. 20 § tredje stycket föreningslagen.

Avslutas konkursen utan överskott, är den upplöst i och med avslutandet och en ny sameby får bildas, i första hand enligt 35 §. I motsats till vad som gäller om ekonomiska föreningar bör däremot samebyn inte anses upplöst om den avslutas med överskott. I detta läge har bystämman i stället att besluta om den fortsatta verksamheten enligt tredje stycket.

Tredje stycket saknar motsvarighet i föreningslagen. Det motiveras av att samebyn i motsats till en ekonomisk förening inte ska träda i likvidation om konkursen avslutas med överskott (jfr SOU 2001:101 s. 484).

62 §

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 64 § rennäringslagen.

63 §

Paragrafen saknar motsvarighet i nuvarande rennäringslagen. Med hänsyn till de ändrade reglerna om samebys verksamhet har det emellertid ansetts naturligt att samebyn får samma skydd för sitt namn som andra näringsidkare och att det klargörs att den som bedriver verksamheten är en sameby, vars ansvar regleras av de särskilda reglerna i rennäringslagen. Bestämmelsen är ut-

formad med 14 kap. 1 § och 3 § första stycket föreningslagen som mönster.

64 §

Enligt första stycket ska Sametinget numera vara registreringmyndighet i stället för länsstyrelsen (jfr nuvarande 39 § rennäringslagen). Hänvisningarna till föreningslagen i tredje stycket innebär bl.a. att vad som enligt rennäringslagen blivit infört i registret ska anses ha kommit till tredje mans kännedom om vederbörlig kungörelse skett och det inte av omständigheterna framgår att tredje man varken känt eller bort känna till det som kungjorts.

Fjärde och femte styckena är delvis utformade efter mönster av 11 kap. 18 § lagen om ekonomiska föreningar. Eftersom det alltid måste finnas en sameby för renskötelsen ska Sametinget se till att en ny by bildas som övertar den upplösta byns verksamhet.

66 §

I andra stycket har uttrycket ”renskötande medlem”, som inte förekommer i lagförslaget, utbytt på samma sätt som i 18 §.

85 §

Paragrafen har jämkats i två avseenden i förhållande till tidigare lydelse. Det är nu tillräckligt att fastighetsägaren är bosatt i Norrbottens län (se härom avsnitt 4.6). Vidare har första stycket 3 p. ändrats med anledning av att begreppet renskötande medlem inte längre används i lagen. Liksom tidigare bör renskötelsen kunna bedrivas även med skötesrenar som ägs av koncessionshavarens make och hemmavarande barn (se SOU 2001:101 s. 508).

86 §

Bestämmelsen, som motiverats i avsnitt 4.6, innebär att reglerna om sameby för koncessionsrenskötsel blir väsentligen oförändrade. Sålunda kommer inte dessa samebyar att öppnas, och de får

inte ha annat ändamål än renskötsel. Organisationen blir densamma som tidigare. Visserligen kommer hänvisningar till lagen om ekonomiska föreningar att till stor del gälla också för dessa samebyar, men de torde få ringa betydelse med hänsyn till byarnas begränsade omfattning.

97 §

Med hänsyn till den nya regleringen av samebyarnas verksamhet är det nödvändigt att reglerna om överklagande ändras. Enligt hänvisning i 53 § förslaget ska för bystämma gälla 7 kap. föreningslagen, vilket medför att reglerna om klandertalan i den lagen blir tillämpliga i stället för nuvarande bestämmelser om överklagande. Styrelsens befogenhet att besluta om krav på ekonomiska prestationer av enskilda medlemmar har inte någon motsvarighet i den föreslagna lagstiftningen, varför även regeln om överklagande av sådana beslut ska utgå. Vad angår beslut av syssloman kommer i de undantagsfall då en sådan förordnas, besluten att gälla ekonomiska angelägenheter av samma typ som stämman fattar, och det ligger därför närmast till hands att också här hänvisa till möjligheten att föra klandertalan. Vad som avses är närmast 7 kap. 17 § föreningslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Punkt 2 i övergångsbestämmelserna avviker från kommittéförslaget såtillvida att bestämmelsen inte kräver att en ny sameby bildas enligt lagen, bara att stadgarna ändras så att de följer de nya reglerna. Föreläggande får också meddelas om samebyn inkommer med stadgar men dessa efter granskning visar sig strida mot den nya lagstiftningen i något avseende. I detta fall bör föreläggande meddelas först om samebyn trots påpekande av Sametinget inte rättar till stadgarna.

Punkt 3 har motiverats i avsnitt 4.4 ovan.

Sammanfattning av betänkandet En ny rennäringspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101

Sammanfattning

Samerna har sedan lång tid tillbaka bott i norra Skandinavien och på Kolahalvön. I äldre tid levde samerna av jakt, fiske och samlande. Renen var då ett viktigt bytesdjur. Över tiden förändrades samernas traditionella verksamhet till att arbeta med och följa en sammanhållen renhjord mellan olika betesmarker.

Samernas historiska bruk av marken har givit upphov till en särskild bruksrätt till fastighet, renskötselrätten. Renskötselrätten innebär att den som är same får använda mark och vatten på visst sätt till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. I renskötselrätten ingår bl.a. rätt till renbete, jakt och fiske. Renskötselrättens närmare innebörd utvecklas i kapitel 2.

Samerna har enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ett grundlagsskydd i egenskap av etnisk minoritet. Riksdagen har uttalat att samerna i Sverige är en etnisk minoritet som i egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land intar en

särskild ställning (prop. 1976/77:80, bet. 1976/77:KrU43, rskr. 1976/77:289).

- - -

Förvaltningen av renskötselrätten (kapitel 5)

Samer bedriver med stöd av renskötselrätten renskötsel, jakt och fiske inom renskötselområdet. Renskötselområdet omfattar cirka en tredjedel av Sveriges yta och berör Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Dalarnas län.

För att kunna nyttja renskötselrätten måste den som är same vara medlem i sameby. Vilka som är medlemmar är bestämt i rennäringslagen. Samebyn är en egen juridisk person och det finns särskilda regler för hur den skall vara organiserad. Det är dock de enskilda medlemmarna som äger renarna och bedriver rennäring i form av t.ex. enskild firma.

Varje sameby är knuten till en bestämd del av renskötselområdet, byområdet. Enligt rennäringslagen är det länsstyrelsen som fattar beslut om indelning i byområdet.

- - -

Samebyn

Vi anser att det alltjämt skall finnas tvingande regler om sameby. Det innebär att lagen skall innehålla en bestämmelse om att det för förvaltningen av renskötselrätten inom ett visst område skall finnas en sameby.

Bakgrunden till förslaget är att vi utgår från att renskötselrätten i huvudsak är en kollektiv rättighet. Den tillkommer den samiska befolkningen och utövas i dag av medlemmar i sameby. Vi har funnit att en lagregel om att det skall finnas en sameby för

att förvalta renskötselrätten inom ett visst område är den mest ändamålsenliga lösningen.

Vi föreslår att reglerna för samebyn så långt som möjligt skall vara desamma som för ekonomiska föreningar. Det innebär bl.a. att samebyn ensam skall svara för sina skulder. Medlemmarna skall inte längre ha något personligt betalningsansvar för samebyns skulder. När det gäller frågor kring bildande och upplösning av samebyn samt frågor om medlemskap krävs särskilda regler för samebyn. Förbudet för samebyar att bedriva annan verksamhet än renskötsel tas bort.

Vi föreslår att samebyn som medlemmar skall anta alla samer som kan härleda sitt ursprung från samebyn. Kravet på att medlem skall vara same gäller inte make eller sambo till medlem. Sametinget skall kunna pröva frågan om en sökande är same eller har sitt ursprung i samebyn om det uppstår oenighet. Vid bystämman skall röstning, som huvudregel, ske så att varje myndig medlem har en röst. Om minst en medlem begär det skall i frågor som rör renskötelsen, jakt och fiske varje medlem ha en röst för varje ren han eller hon innehar.

Särskild lag om renskötselrätt

Vårt uppdrag har bl.a. inneburit att vi gjort en total översyn av rennäringslagstiftningen. Vi föreslår att rennäringslagen skall ersättas av två lagar, lagen om renskötselrätt och lagen om bedrivande av rennäring.

I lagen om renskötselrätt finns regler som i huvudsak är av civilrättslig karaktär. Det är regler som beskriver hur renskötselrätten konkret får utövas, det område där den gäller, vem som skall förvalta den och vad som gäller förhållandet mellan renskötselrätten, äganderätten och andra särskilda rättigheter till fast egendom.

I dag regleras både civilrättsliga förhållanden och hur rennäring får bedrivas i rennäringslagen. Detta kan leda till att renskötselrätten inte alltid uppfattas som en särskild rätt till fast

egendom. Syftet med att föreslå två lagar är att göra tydligt att det dels är fråga om en särskild rätt till fast egendom, dels en näring som bedrivs med stöd av denna rättighet.

Hänsyn och samverkan mellan samebyar och andra markanvändare (kapitel 6)

Inom renskötseområdet bedriver samebyarna naturbetesbaserad renskötsel. Inom samma område pågår många andra typer av markanvändning. För att skapa goda förutsättningar för en kulturellt, ekologiskt, och ekonomiskt långsiktigt hållbar renskötsel behövs hänsyn till samebyarnas behov av mark för naturbetesbaserad renskötsel och ökad samverkan mellan samebyarna och andra markanvändare. Sådan samverkan skall bygga på ömsesidig respekt och hänsyn för varandras rätt och behov av att använda marken för olika ändamål.

Det förekommer i dag liksom tidigare störningar för samebyarnas renskötsel och konflikter mellan samebyarnas och andras markanvändning på flera håll.

De konflikter som förekommer i dag beror i många fall på oklarheter som rör vad samebyarnas renskötselrätt innebär och hur den förhåller sig till äganderätten samt var renskötselrätten gäller.

En del av orsaken till de konflikter som finns rörande jakten och fisket inom renskötseområdet är också att det finns oklarheten om omfattningen av den jakt- och fiskerätt som är en del av renskötselrätten och hur denna jakt- och fiskerätt förhåller sig till markägares och statens jakt- och fiskerätt.

För att åstadkomma hänsyn till samebyarnas behov av mark för naturbetesbaserad renskötsel och en ökad samverkan mellan samebyarna och andra markanvändare föreslår vi följande åtgärder,

- en tydligare reglering av renskötselrätten och hur den förhåller sig till äganderätten,

- en klarare reglering av den hänsyn som måste visas av rennäringen gentemot andra intressen,

- en klarare reglering av den hänsyn som måste visas av skogsbruket gentemot rennäringen,

- ökad kunskap hos andra markanvändare om vilka förutsättningar som krävs för att bedriva en naturbetesbaserad renskötsel och hur olika typer av konkurrerande markanvändning påverkar dessa förutsättningar samt ökad kunskap hos renskötare om vilka förutsättningar som krävs för annan markanvändning inom renskötselområdet och hur renskötseln påverkar denna,

- stöd för lokal samverkan mellan samebyar och andra markanvändare rörande markanvändningen. I vissa fall medling och konfliktlösning,

- ökat deltagande av samebyarna och Sametinget i beslutsprocessen när ny markanvändning planeras,

- en utredning om omfattningen av vars och ens jakt- och fiskerätt såväl på privatägd som på statlig mark inom renskötselområdet, med särskild uppmärksamhet kring den mark som avsattes för samernas bruk och som i gällande lagstiftning tolkas som kronomark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

På statlig mark inom renskötselområdet – dvs. mark som förvaltas av staten – föreslår vi att hänsynen för samebyarnas markanvändning för renskötsel och annan samisk markanvändning särskilt lyfts fram i markförvaltningen. Löpande samråd bör ske med samebyarna om hur den statliga marken skall förvaltas. Det skall tydligare markeras att kronomarken ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen i första hand är avsedd för samebyarnas renskötsel och annan samisk markanvändning. Statens fastighetsverk och länsstyrelserna kommer även fortsättningsvis att förvalta denna mark men skyddet för samebyarnas markanvändning och samebyarnas möjlighet att delta i förvaltningen av marken skall förtydligas. Skogssamebyarna får samma rätt till ersättning för nyttjanderättsupplåtelse inom sin året-runt-mark som den rätt till ersättning fjällsamebyarna nu har på sin året-runt-mark enligt 34 § rennäringslagen.

Rennäringen (kapitel 7)

Vi föreslår att regler som har anknytning till hur rennäringen bedrivs skall regleras i en särskild lag. Motivet för det framgår ovan när vi beskriver lagen om renskötselrätt. Vår utgångspunkt för förslaget till lag har varit att förenkla regelsystemet i enlighet med moderna förvaltningsprinciper och att beslutanderätten så långt möjligt delegeras.

Tillsyn över förvaltningen av betesresursen

Vi föreslår att samebyarna skall redovisa tillståndet för sina betesmarker. Utifrån bl.a. dessa redovisningar, fältstudier, studier av slaktstatistik och anmälningar angående strövreningar och sammanblandade renhjordar skall Sametinget utöva tillsyn över att samebyarnas förvaltningar av renbetet lever upp till miljömålen. Sametinget skall även bestämma ett högsta tillåtna renantal för varje sameby, som ytterligare ett led i tillsynen. Sametinget bör tillsammans med berörda kontinuerligt utvärdera att de fastställda högsta renantalen är relevanta.

Koncessionsrenskötsel

Koncessionsrenskötsel bedrivs nedanför lappmarksgränsen i Kalix och Torne älvdalar. Renskötseln får där endast bedrivas året runt sedan länsstyrelsen givit en eller flera samer tillstånd, koncession, att inom ett visst område hålla såväl egna renar som renar som tillhör markägarna i området, skötesrenar. Förutom koncessionshavaren deltar även ägarna av skötesrenar i viss utsträckning i renskötseln. Det är skötesrenägarna som tillsammans med koncessionshavaren fattar beslut om hur renskötseln skall bedrivas.

Den vanligaste kategorin skötesrenägare är markägare. För att en markägare skall få vara skötesrenägare måste han äga jord-

bruksfastighet i koncessionsområdet och vara bosatt på fastigheten eller åtminstone inom den del av Norrbottens län där koncessionsrenskötsel får bedrivas.

Vi anser att koncessionsrenskötseln, på grund av sin kulturella betydelse och för att den bidrar till sysselsättningen i området, bör finnas kvar. Vi föreslår att koncessionsrenskötseln inte längre skall vara hänvisad till att bedrivas i form av sameby. Det är en konsekvens av att vårt förslag till nya regler för samebyn bygger på förvaltning av renskötselrätten. I stället bör förhållandet mellan skötesrenägarna och koncessionshavaren regleras genom villkor i koncessionen.

Vi föreslår att möjligheten att ha skötesrenar utvidgas något. Det innebär att den som äger jordbruksfastighet i området men är bosatt någon annanstans i Norrbottens län skall kunna ha skötesrenar. Länsstyrelsen bör få en möjlighet att om det föreligger särskilda skäl medge undantag från regeln att det får finnas högst trettio skötesrenar per hushåll hos koncessionshavaren.

Vi anser inte att förslagen i utredningen om Muonio sameby bör genomföras.

- - -

Författningsförslag i betänkandet En ny rennäringspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101

1 Förslag till Lag om renskötselrätt

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

3 kap. Förhållandet mellan renskötselrätt och andra rättigheter till samma mark

1 § Vad som sägs om ägare i denna lag gäller också innehavare av annan särskild rätt till fast egendom än renskötselrätt.

2 § Markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa hänsyn till varandras rätt att bruka marken och såvitt möjligt undvika att hindra varandras markanvändning.

I skogsvårdslagen (1979:429) finns regler om den särskilda hänsyn som skall tas till renskötseln vid skogsbruk. I lagen (2002:xx) om bedrivande av rennärning finns regler om den

särskilda hänsyn som skall tas till andra intressen vid bedrivande av rennäring.

Den som brister i hänsyn enligt första eller andra stycket skall ersätta uppkommen person- och sakskada.

6 kap. Sameby

Inledande bestämmelser

1 § En sameby har till ändamål att för medlemmarnas gemensamma bästa förvalta renskötselrätten inom sitt byområde samt de övriga områden samebyn nyttjar. Förvaltningen får inte ske i strid med renskötselns intressen inom samebyn. En sameby kan även ha andra ändamål enligt vad som framgår av stadgarna.

En samebys verksamhet får bedrivas i ett av byn helägt dotterföretag.

2 § En sameby skall registreras.

Sedan samebyn har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

3 § För en samebys förpliktelser svarar endast samebyns tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

4 § Bestämmelserna i 1 kap. 4 – 6 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby. Vad som i bestämmelserna sägs om moderförening skall gälla moder-sameby.

Bildande av en sameby

5 § Sameby bildas vid sammanträde genom att deltagarna antar stadgar och utser styrelse.

Sammanträde enligt första stycket skall hållas av Sametinget.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga medlemmar i samebyn som tidigare förvaltat renskötselrätten inom byområdet.

6 § Kan sameby inte bildas vid sammanträde enligt 5 § skall Sametinget hålla nytt sammanträde.

Sametinget skall i ortstidning kungöra att nytt sammanträde för bildande av sameby skall äga rum. Kungörelsen skall ange för vilket betesområde sameby skall bildas samt vad den som inte varit medlem i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten i byområdet har att iaktta för att kallas till sammanträdet. Kungörelse skall ske senast fyra månader före sammanträdet.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga

- medlemmar i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten inom betesområdet, och
- same som senast två månader före sammanträdet anmält att han är intresserad av medlemskap i den bildade samebyn.

7 § I frågor som avses i 22 § tredje stycket 2 har, om minst en deltagare begär det, varje deltagare en röst för varje ren som enligt senast gällande renlängd innehas av honom. I övriga frågor har varje myndig deltagare vid sammanträdet en röst.

8 § Vid sammanträdet skall föras protokoll genom ordförandens försorg.

9 § Som sammanträdets beslut gäller den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som biträdes av ordföranden. Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning.

10 § I fråga om klander av beslut vid sammanträdet äger 7 kap. 17 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

11 § Kostnaden för sammanträdet skall slutligt betalas av samebyn.

12 § Samebyns stadgar skall ange

1. samebyns firma,
2. den ort inom samebyns område, där samebyns styrelse skall ha sitt säte.

3. ändamålet med samebyns verksamhet och verksamhetens art,

4. den insats med vilken varje medlem skall delta i samebyn, hur insatsen skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i samebyn med insats utöver vad han är skyldig att delta med,

5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering

beroende avgifter till samebyn skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,

6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,

7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,

8. inom vilken tid och hur bystämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,

9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,

10. vilken tid samebyns räkenskapsår skall omfatta,

11. grunderna för fördelning av samebyns vinst, samt

12. för det fall att insatsemission som avses i 10 kap. 2 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall förekomma, vad som skall gälla för dessa.

13 § Samebyn skall anmälas för registrering senast två månader efter det att beslut fattades om att bilda den.

Första stycket gäller även vid ändring av stadgarna.

Vad som sägs om åtgärder före registrering i 2 kap. 4 § första och andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby.

Samebyns medlemmar m.m.

14 § Medlem i sameby kan den bli som är

1. same som kan härleda sitt ursprung till samebyn,
2. make till medlem enligt punkten 1 eller efterlevande make till avliden sådan medlem.

Med make jämställs den som varaktigt bor tillsammans med medlem under äktenskapsliknande förhållanden.

En sameby får inte vägra den som uppfyller kraven enligt första stycket inträde som medlem. Om samebyn inte antar sökanden som medlem, kan frågan prövas av Sametinget på samebyns eller sökandens begäran. Sametingets beslut får inte överklagas.

En sameby kan som medlem anta same som är medlem i annan sameby trots att kravet på ursprung i samebyn inte är uppfyllt.

I stadgarna får föreskrivas att inträdesansökan skall göras skriftligen och att ansökningshandlingen skall vara försedd med sökandens bevittnade namnunderskrift.

15 § Den som genom bodelning, arv eller testamente har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom den tid som anges i 3 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Den som genom överlåtelse har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom sex månader därefter.

Om den, som genom bodelning eller överlåtelse har förvärvat en medlems andel, antas, inträder han som medlem i överlåtarens ställe.

Ansöker förvärvaren inte om inträde inom föreskriven tid, eller avslås hans ansökan, skall medlemmen därmed anses ha sagt upp sig till utträde.

Förvärvaren har i sådana fall den rätt som tillkommer en avgången medlem vad gäller återbetalning av medlemsinsatser.

16 § En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur samebyn. I stadgarna får föreskrivas att en uppsägning skall göras skriftligen och att uppsägningshandlingarna skall vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift.

Medlem som beviljats medlemskap i annan sameby skall anses ha sagt upp sig till utträde.

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registermyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna enligt detta stycke gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 4 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

17 § Avseende tidpunkt för när avgång ur samebyn sker gäller 3 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

18 § Beträffande samebys medlemsförteckning skall 3 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar äga motsvarande tillämpning.

19 § Beträffande återbetalning av medlemsinsatser gäller 4 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

Samebyns ledning

20 § För samebyns ledning gäller bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

21 § Saknar samebyn styrelse, kan Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. Syssloman har rätt att av byn erhålla arvode som bestäms av Sametinget.

Bystämman

22 § Samebymedlemmarnas rätt att besluta i samebyns angelägenheter utövas vid bystämman.

För stämman gäller i tillämpliga delar reglerna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom såvitt avser medlemsrösträtt.

I fråga om rösträtt på bystämma gäller att

1. varje myndig medlem har en röst,
2. en medlem kan begära att röstning skall ske efter renantal vid val av en majoritet av styrelsens ledamöter, i frågor som avser användningen av byns betesområde för renbete, anläggningar för renskötseln, flyttning av renar eller på annat sätt rör renskötselarbetet och därmed sammanhängande ekonomiska frågor, jakt och fiske, intrångs- och upplåtelseersättningar, samt ändring av sådana föreskrifter i stadgarna som avses i 12 § 3-4, 5 om föreskriften avser avgifter i renskötseln, 7 och 11-12,
3. vid röstning enligt 2 har medlem en röst för varje ren som enligt gällande renlängd innehas av medlemmen, dock inte för fler renar än samebyn bestämt för denne med stöd av stadgarna.

Ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet.

Revision och särskild granskning

23 § För revision och särskild granskning gäller i tillämpliga delar reglerna i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom

24 § överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom gäller i tillämpliga delar reglerna i 10 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Konkurs och företagsrekonstruktion

25 § Om en sameby är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är samebyn upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall bystämman inom en månad från det att konkursen avslutades förordna ny styrelse, verkställande direktör och revisorer.

26 § Om en sameby försätts i konkurs eller beslut om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion meddelas för samebyn, skall tingsrätten för registrering underrätta registreringsmyndigheten om beslutet, vem som har utsetts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds samebyn som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats eller en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion har upphört, skall tingsrätten genast för registrering underrätta registermyndigheten

och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta samebyn i konkurs eller ett beslut om företagsrekonstruktion.

Fusion m.m.

27 § Beträffande fusion mellan samebyar eller mellan sameby och ett helägt dotteraktiebolag gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 12 kap. 1 – 8 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Genom ett avtal om fusion kan också

1. en ekonomisk förening (den överlåtande parten) gå upp i en sameby (den övertagande parten), eller
2. en eller flera ekonomiska föreningar förenas med en eller flera samebyar (de överlåtande parterna) genom att bilda en ny sameby (den övertagande parten).

Beträffande inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag gäller bestämmelserna i 12 kap. 9-13 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Skadestånd m.m.

28 § I fråga om skyldighet för styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller samebymedlem att ersätta skada som vållats samebyn, medlem eller tredje man och i fråga om talan om sådan ersättning tillämpas 13 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Samebyns firma

29 § En samebys firma skall innehålla ordet ”sameby”. I firman får inte ordet ”bolag” eller något annat som betecknar ett bolags-

förhållande tas in på ett sådant sätt som kan leda till missförståndet att ett bolag innehar firman. Firman skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i samebyregistret. Registreringen av en samebys firma gäller för hela landet. I övrigt finns bestämmelser om registrering i firmalagen (1974:156).

Om samebys firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Samebys styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i första stycket gäller även bifirma. Uttrycket sameby får dock inte tas in i en bifirma.

Endast sameby får i sin firma använda uttrycket sameby.

I fråga om skriftliga handlingar som utfärdas för en sameby gäller 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Registrering m.m.

30 § Sametinget är registreringsmyndighet för en sameby.

Registreringsmyndigheten skall för registrering enligt denna lag föra ett samebyregister för hela landet.

I fråga om förfarandet hos registreringsmyndigheten och verkan av registrering gäller bestämmelserna i 15 kap. 2-5 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Om någon anmälan rörande en sameby inte har kommit in till registreringsmyndigheten under de fem senaste åren, skall registreringsmyndigheten undersöka om samebyn har upphört med sin verksamhet. Detta skall ske genom brev till den i samebyregistret registrerade adressen samt genom kungörelse i ortstidning.

Om det två månader efter kungörandet enligt föregående stycke inte framgår att verksamhet fortfarande bedrivs inom samebyn, skall registreringsmyndigheten vidta åtgärder i syfte att förvaltningen av renskötselrätten inom samebys område återupptas. Registreringsmyndigheten kan i samband med sådana

åtgärder avföra samebyn ur registret. Samebyn är därmed upplöst.

7 kap. Ansvar och överklagande m.m.

1 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i strid med bestämmelserna i denna lag,

1. stänger av flyttningssväg för renar eller vidtar åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras,
2. skrämmer eller på annat sätt ofredar renar som uppehåller sig på ett område där renskötsel då är tillåten,
3. driver bort renar från ett område där renskötsel då är tillåten eller hindrar renar från att beta på ett sådant område,
4. bryter mot 3 kap. 4 § första eller tredje stycket.

2 § I fråga om gärningar som är straffbara enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och som på grund av hänvisning i denna lag kan komma i fråga även för sameby gäller i tillämpliga delar 16 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 29 § fjärde stycket.

I fråga om vite i samband med beslut enligt bestämmelser i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som på grund av hänvisning i denna lag gäller även för sameby, gäller bestämmelsen i 16 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Sametinget får meddela föreläggande för sameby att fullgöra sin skyldighet enligt 6 kap. 13 §. Sådant föreläggande får förenas med vite.

3 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om upplåtelse enligt 5 kap. 2 § överklagas dock hos regeringen om beslutet rör annat än samebys renskötselrätt.

Beslut enligt 5 kap 2 § som avser upplåtelse av rätt till jakt eller fiske får överklagas endast av sameby.

I fråga om överklagande av myndighets beslut som genom hänvisning i denna lag fattats med stöd av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar 15 kap. 6 § samma lag.

4 § Myndighets beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte den beslutande myndigheten bestämmer något annat.

5 § Länsstyrelsens uppgifter enligt denna lag fullgörs såvitt avser Västernorrlands län av länsstyrelsen i Västerbottens län och såvitt avser Dalarnas och Gävleborgs län av länsstyrelsen i Jämtlands län.

6 § I 22 § lagen (2002:xx) om bedrivande av rennärning finns bestämmelser om expediering av beslut som angår många och beräkning av tiden för överklagande av sådana beslut.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003, då rennäringslagen (1971:437) upphör att gälla.

2. Beslut om indelning i byområde enligt rennäringslagen (1971:437) eller motsvarande beslut enligt äldre bestämmelser skall anses som beslut om indelning i byområde enligt denna lag.

3. Vad i lag eller annan författning betecknas som områden som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande skall i stället avse sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och renbetesfjällen.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

5. Sameby enligt denna lag skall bildas genom beslut av bystämman i sameby enligt rennäringslagen (1971:437). För sådan stämma skall bestämmelserna i rennäringslagen tillämpas

utom såvitt avser reglerna om röstning. Beträffande röstning skall reglerna i 6 kap. 22 § denna lag tillämpas. Samebyn skall registreras enligt reglerna i denna lag inom tre år från det att denna lag trätt i kraft. Har samebyn inom den tiden inte bildats skall Sametinget starta ett förfarande enligt 6 kap. 5 – 11 §§ denna lag. Sedan den nya samebyn registrerats skall den gamla anses upplöst och samtliga tillgångar och skulder skall anses ha övergått till den nya samebyn.

6. Sameby enligt denna lag skall utge ersättning till medlem i sameby enligt rennäringslagen (1971:437) om förvaltningen av renskötselrätten medför att medlemmen inte längre kan utöva sådan enskild rättighet som före denna lags ikraftträdande utövades med stöd av rennäringslagen (1971:437).

2 Förslag till Lag om bedrivande av rennäring

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall bedrivas så att nyttjade naturresurser uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och samiska kulturvärden beaktas.

Hänsyn vid utövande av rennäring

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

3 § När rennäring bedrivs skall, utöver vad som sägs i 3 kap. 2 § lagen (2002:xx) om renskötselrätt, hänsyn tas också till allmänna intressen.

Renar skall såvitt möjligt hindras från att vistas på marker där det inte är tillåtet. Särskilt skall hänsyn visas för plantskog och aktivt brukad åkermark med växande gröda.

Den hänsyn som skall visas till allmänna intressen kan aldrig vara så ingripande att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras.

- - -

Koncessionsrenskötsel

11 § Den som är same kan få tillstånd (koncession) att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Koncession innefattar rätt för koncessionshavaren att driva renskötseln även med skötesrenar som tillhör

1. den som äger eller brukar jordbruksfastighet, vilken helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om denne är bosatt på fastigheten eller inom Norrbottens län,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om denne är bosatt inom Norrbottens län och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. make, hemmavarande barn, efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven förutvarande koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om denne är bosatt inom Norrbottens län.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den

som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

Koncession meddelas för viss tid, högst 10 år.

12 § Fråga om koncession prövas av länsstyrelsen.

13 § Beslut om att bevilja koncession skall ange

1. koncessionsområdet,
2. flyttningvägs sträckning,
3. det högsta antal renar som varje koncessionshavare får hålla inom området och det högsta antal skötesrenar som han får ta emot,
4. om koncessionshavare har rätt att anlägga stängsel, uppföra byggnader och taga virke inom koncessionsområdet,
5. de villkor som skall gälla för förhållandet mellan koncessionshavare och skötesrenägare,
6. övriga villkor för renskötseln.

Koncessionshavare får ha högst trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll. Länsstyrelsen kan, om det föreligger särskilda skäl, medge att koncessionshavare får ha fler än trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll.

Länsstyrelsen skall samråda med Sametinget innan beslut om koncessionsområdet fattas.

14 § Har förutsättningarna för koncessionen ändrats, kan länsstyrelsen återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor.

- - -

Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2001:101

Följande instanser har inkommit med yttrande över betänkandet En ny rennäringspolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare.

Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Sundsvall, Justitiekanslern, Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Uppsala universitet genom Juridiska fakultetsnämnden, Umeå universitet, Statens jordbruksverk, Fiskeriverket, Sametinget, Sveriges Lantbruksuniversitet, Riksantikvarieämbetet, Diskrimineringsombudsmannen, Naturvårdsverket, Lantmäteriverket, Skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelserna inom renskötseområdet, Glesbygdsverket, Örnsköldsviks, Bergs, Bräcke, Härjedalens, Krokoms, Ragunda, Strömsunds, Åre, Bjurholms, Dorotea, Lycksele, Malå, Nordmalings, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storumans, Umeå, Vilhelmina, Vindelns, Vännäs, Åsele, Arjeplogs, Arvidsjaurs, Bodens och Gällivare kommuner, Haparanda stad, Jokkmokks, Kiruna, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyns, Överkalix och Övertorneå kommuner, Fjällbygdens nybyggareförening, Särna-Idre Besparingskog och Särna- Idre Jordägande socknemän, Föreningen för Jämtlands läns fjällbygd, Koncessionssamebyarnas intresseförening, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Norrbottens Allmänningars förbund, Renägarförbundet, Samernas utbildningscentrum, Skogsindustrierna, Skogsägarnas

Inlandsråd, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sveaskog AB, Svenska Jägareförbundet, Svenska Samernas Riksförbund och Västerbottens Fjälljägaråd.

Länsstyrelserna i Dalarnas och Gävleborgs län, Stockholms universitet, Lunds universitet, Östersunds kommun och Svenska kommunförbundet har inbjudits att lämna synpunkter, men avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom kommit in från allmänningsskogar, arbetarekommuner, Arjeplogs Glesbygdsförening, Jukkasjärvi historieforskningsgrupp, lokala jägarorganisationer, Jämtlands läns museum, Kvenlandsförbundet, lokala LRF-avdelningar, SACO-S föreningen vid Jordbruksverket, sju samiska partier och organisationer, fyra samebyar, Samiska rådet i svenska kyrkan, Skogs- och Träfacket och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Sollefteå kommun, Statstjänstemannaförbundet, Svenska Gruvföreningen, SÅGAB-Sågverken i Norrland AB, Vindelns skogsbruksområde och Världsnaturfonden WWF. Synpunkter på betänkandet har också kommit in från närmare 450 markägare, huvudsakligen i Västerbottens län.